

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva**

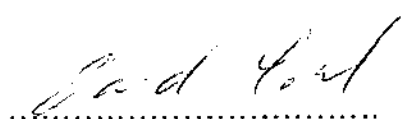
ORGANIZAČNÍ SYSTÉM EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M.

David Sobek
Miskovice, Bylany 3
284 01 Kutná Hora

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 29. ledna 2008

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'David Sobek', written over a horizontal dotted line.

David Sobek

Obsah

ÚVOD	1
1 OBECNĚ O EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI	3
1.1 VÝZNAM PRÁVNÍ ÚPRAVY EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI.....	3
1.2 SYSTÉM PRÁVNÍ ÚPRAVY EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI.....	5
2 OBECNĚ O ORGANIZAČNÍ STRUKTUŘE EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI	8
2.1 ZÁKLADNÍ ROZDÍL MEZI MONISTICKÝM A DUALISTICKÝM SYSTÉMEM ŘÍZENÍ	8
2.2 VOLBA SYSTÉMU ŘÍZENÍ V EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI	9
3 ORGÁNY EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI	11
3.1 VALNÁ HROMADA EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI	11
3.1.1 Působnost valné hromady.....	11
3.1.2 Organizace a průběh valné hromady.....	12
3.1.3 Přijímání rozhodnutí valné hromady	15
3.2 SPOLEČNÁ USTANOVENÍ PRO MONISTICKÝ A DUALISTICKÝ SYSTÉM.....	18
3.2.1 Předpoklady výkonu funkce člena orgánu evropské společnosti.....	18
3.2.2 Odpovědnost členů orgánů evropské společnosti.....	19
3.2.3 Funkční období, usnášeníschopnost a rozhodování orgánů.....	21
3.3 DUALISTICKÝ SYSTÉM ŘÍZENÍ A SPRÁVY	23
3.3.1 Představenstvo evropské společnosti	23
3.3.2 Dozorčí rada evropské společnosti	26
3.4 MONISTICKÝ SYSTÉM ŘÍZENÍ A SPRÁVY.....	28
3.4.1 Platná právní úprava monistického systému evropské společnosti.....	28
3.4.2 Správní rada evropské společnosti.....	31
3.4.3 Předseda správní rady	38
3.4.4 Generální ředitel	40
3.4.5 Delegovaný generální ředitel	43
ZÁVĚR	46
SEZNAM LITERATURY	49
SEZNAM ZKRATEK:	54

Úvod

Dne 8. října 2001 bylo přijato nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti (SE), čímž bylo úspěšně završeno třicetileté úsilí o zavedení komunitární právní úpravy kapitálové společnosti obdobné národním akciovým společnostem. Průtahy s přijímáním tohoto návrhu byly způsobeny především neschopností velkých členských států shodnout se na právní úpravě systému řízení této nové formy společnosti a dále na právní úpravě zastoupení zaměstnanců v jejích orgánech.

Pokud jde o systém řízení evropské společnosti, přijaté nařízení o statutu evropské společnosti je kompromisním řešením, které umožňuje evropské společnosti se sídlem v kterémkoli členském státě zvolit si mezi monistickým a dualistickým systémem řízení. Ačkoli nařízení přímo nepřikazuje členským státům, jejichž právní řád jeden z těchto dvou základních systémů řízení společnosti nezná, přijmou příslušné předpisy, nýbrž je k tomu pouze opravňuje, je ve zřejmém zájmu takových členských států tak učinit.

České akciové právo dosud upravovalo pouze dualistický systém řízení akciové společnosti. Zákon o evropské společnosti pro účely evropské společnosti se sídlem na území České republiky nově zavedl monistický systém řízení. Právní úprava evropské společnosti tak do České republiky mimo jiné přinesla nový systém řízení společnosti založený na existenci jediného kolektivního řídicího orgánu – správní rady.

Všechny evropské společnosti, které mají ke dni odevzdání této práce sídlo na území České republiky, si jako svůj organizační systém zvolily systém dualistický. Důvody je možné hledat ve dvou oblastech. Pokud evropskou společnost zakládají zakladatelé ze středoevropského regionu, jsou na dualistický systém zvyklí a zvolí jej spíše než systém řízení, se kterým nemají zkušenosti. Druhý důvod je prozaičtější: dle platného znění zákona o evropské společnosti při použití monistického systému musí být správní rada nejméně tříčlenná, zatímco při využití systému dualistického postačuje jednočlenné představenstvo a jednočlenná dozorčí rada. Zvolením dualistického systému tedy zakladatelé, resp. akcionáři mohou ušetřit náklady spojené se správou společnosti.

Přesto nebo snad právě proto je pro budoucí praxi velmi užitečné, když se již nyní teoretické práce problematice monistického systému řízení evropské společnosti věnují, analyzují tuto novou právní úpravu, upozorňují na její sporná místa a hledají jejich

řešení, čímž přináší cenné poznatky (budoucí) praxi a zákonodárci podněty pro její zdokonalení.

V této diplomové práci by se autor rád pokusil analyzovat především právní úpravu monistického systému řízení evropské společnosti se sídlem na území České republiky, ale i dualistického systému řízení evropské společnosti se sídlem na území České republiky tam, kde je odlišná od právní úpravy akciové společnosti.

Pokud jde o *systém monistický*, zaměří se autor na právní úpravu působnosti jednotlivých orgánů, vztahy k dalším orgánům, způsob jejich ustavování, resp. volby jejich členů a případně i odvolání. Zvláštní pozornost bude věnována odlišnostem monistického systému od systému dualistického, resp. od organizačního systému akciové společnosti. V záležitostech, ve kterých právní úprava monistického systému odkazuje na právní úpravu představenstva nebo dozorčí rady akciové společnosti bude toto uvedeno ještě s případným názorem autora, která konkrétní záležitost náleží do působnosti správní rady a která do působnosti generálního ředitele (resp. delegovaného generálního ředitele), aniž by se pouštěl do výkladu jednotlivých ustanovení obchodního zákoníku upravujících akciové společnosti tam, kde to není důležité z důvodu existence odchylek. Kde se to bude jevit užitečným, porovná českou právní úpravu monistického systému s právní úpravou jiného členského státu, především francouzskou, která pro ni byla inspiračním zdrojem.

Rovněž bude věnována pozornost *dualistickému systému* s důrazem na jeho specifika oproti organizačnímu systému akciové společnosti. Autor se zaměří zvláště na oblasti, ve kterých komunitární právní úprava není úplná, tudíž může být sporné, zda vůbec, případně v jaké míře, se vedle ní použijí ustanovení národních právních předpisů.

Průběžně bude v textu upozorňovat na vybrané problematické body právní úpravy obou systémů řízení evropské společnosti, zejména pokud jde o vztah komunitární právní úpravy v nařízení o statutu evropské společnosti a národní právní úpravy v zákoně o evropské společnosti a obchodním zákoníku. Kde to bude možné, se bude snažit najít možná řešení jak v rovině aplikační, tak případně i navrhnout změnu právní úpravy.

Stranou pozornosti vzhledem k tématu a rozsahu této práce autor ponechá problematiku opatření proti konfliktu zájmů jak v monistickém systému evropské společnosti, pro který ji upravuje zákon o evropské společnosti, tak i v systému dualistickém, kde je ostatně shodná s úpravou této oblasti pro akciové společnosti.

1 Obecně o evropské společnosti

1.1 Význam právní úpravy evropské společnosti

Význam přijetí právní úpravy evropské společnosti ve formě nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE) (dále jen „nařízení o SE“ nebo „NSE“) spočívá v několika oblastech. Po právní stránce je pozoruhodné, že se poprvé podařilo vytvořit právní formu obchodní společnosti, která bude zřizována především za účelem podnikání a dosahování zisku¹, která není navázaná na právní řád jediného státu, nýbrž na právní řád komunitární, čímž je zajištěno uznání její existence ve všech členských státech Evropské Unie a dalších státech tvořících Evropský hospodářský prostor (EHP)².

Z toho vyplývá další velká přednost této formy společnosti: její přeshraniční mobilita. Ta se projevuje jednak v možnosti přeshraniční změny sídla, jednak v možnosti přeshraničních fúzí.

Pokud jde o první možnost, evropská společnost může měnit nejen své skutečné sídlo³, ale především statutární sídlo v rámci členských států EU a dalších států tvořících EHP se zachováním její právní osobnosti. Tyto státy musejí za stanovených podmínek umožnit přemístit skutečné i statutární sídlo evropské společnosti z jiného členského státu⁴ na své území, i kdyby jinak pro určení osobního statutu právnických osob jejich právní řád používal teorii sídla.

Právo přemístit sídlo evropské společnosti se zachováním její právní osobnosti umožní investorům vybrat si jurisdikci, která nejlépe vyhovuje jejich záměrům jak po stránce režimu řízení společnosti (vnitřní poměry evropské společnosti vzhledem k torzovitosti úpravy v nařízení o SE jsou dány především národními předpisy státu sídla evropské

¹ Evropské hospodářské zájmové sdružení je sice podle českého práva pokládáno za obchodní společnost (§ 56 odst. 1 ObchZ), jak je tomu i podle právních řádů jiných členských států, může být však založeno jen za účelem usnadňování nebo rozvíjení hospodářské činnosti jeho členů, zlepšení nebo zvýšení hospodářských výsledků této činnosti; jeho účelem není dosahování zisku pro vlastní potřebu (čl. 3 nařízení Rady ES č. 2137/85 o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení). Domnívám se, že z teoretického hlediska by bylo správnějším, s ohledem na tento jeho účel, evropské hospodářské zájmové sdružení za obchodní společnost nepokládat – viz též Gerven, s. 30.

² Evropský hospodářský prostor tvoří členské státy EU a státy Evropského sdružení volného obchodu (EFTA), tedy Norsko, Island a Lichtenštejnsko. Stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru však není a do Evropského hospodářského prostoru tedy nepatří Švýcarsko, ač je členem EFTA.

³ Změnit toliko své skutečné sídlo v rámci EU již dnes národním formám obchodních společností přiznává primární komunitární právo (čl. 43 a 48 SES) závazně vyložené judikaturou ESD (případy Überseering, Inspire Art) – viz Dědič, Čech: Evropské právo společností, s. 43–48.

⁴ Pojem *členský stát* pro účely této práce zahrnuje všechny země tvořící Evropský hospodářský prostor.

společnosti), tak předpisů účetních a daňových. Tento jev je v literatuře označován jako law (statute) shopping.

Velmi významná je možnost, kterou evropská společnost přinesla v oblasti nadnárodních ekonomických transakcí. Evropská společnost umožnila poprvé přeshraniční fúze národních akciových společností⁵, čili umožňuje spojení podniků národních akciových společností bez nutnosti provést zrušení s likvidací těch spojujících se společností, které v závěru procesu spojování nemají pokračovat v existenci. Evropská společnost založená fúzí se stává univerzálním právním nástupcem zanikajících akciových společností zúčastněných na fúzi. Rovněž možnost optimalizovat nadnárodní podnikatelské struktury pomocí založení holdingové evropské společnosti nebo vytváření společných podniků pomocí dceřiné evropské společnosti přinese evropským (ale i jiným) podnikatelům úsporu transakčních nákladů a má potenciálně velký význam pro rozvoj vnitřního trhu.

Další možnosti evropská společnost přináší v oblasti optimalizace struktur skupin společností tím, že si společnost působící v několika členských zemích bude moci držet jednu organizační strukturu. Rovněž neevropští investoři mohou ocenit možnost, že prostřednictvím právní formy evropské společnosti mohou racionalizovat své aktivity v Evropě tím, že namísto spravování několika národních akciových společností budou moci využít holdingovou evropskou společnost.⁶

Právní úprava evropské společnosti rovněž přinese soutěž mezi právními řády členských států o co nejatraktivnější národní právní úpravu, která se na evropskou společnost podle kritéria jejího statutárního sídla použije.⁷

Ačkoli výsledné znění nařízení o SE neupravilo jednotnou podobu organizační struktury evropské společnosti, jak bylo snahou starších návrhů, stane se využívání právní formy evropské společnosti zřejmě dalším faktorem působícím směrem ke konvergenci monistického a dualistického systému řízení v evropském měřítku a rovněž přinese cenné podněty při hledání univerzálně akceptovatelného dobrého systému corporate governance.

⁵ Dnes již je tato možnost rozšířena i na další národní právní formy obchodních společností (v případě České republiky i na společnosti s ručením omezeným) díky Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností, která bude transponována v novém zákoně o přeměnách společností.

⁶ Menjucq, Fages, Vuidard, s. 33.

⁷ Např. Pelikánová, s. 192.

V neposlední řadě je možné uvést některými autory zmiňovaný „evropský goodwill“ nebo „evropskou identitu“ evropské společnosti jako obchodní společnosti řídicí se nadnárodní komunitární právní úpravou, které by mohly přispět k eliminaci národních psychologických bariér vůči obchodním společnostem zahraničních právních forem.

1.2 Systém právní úpravy evropské společnosti

Jelikož právní úprava evropské společnosti v nařízení o SE⁸ je pouze torzovitá, stanoví čl. 9 NSE poměrně složitou hierarchii předpisů, kterými se evropská společnost řídí. Nařízení o SE je doplněno Směrnicí Rady č. 2001/86/ES ze dne 8. října 2001, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců (dále jen „směrnice o SE“).

V první řadě se evropská společnost řídí a) nařízením o SE a dále b) svými stanovami, tam, kde je to v nařízení o SE výslovně stanoveno; c) v případě záležitostí neupravených nařízením o SE nebo upravených jím pouze částečně ve věcech, které neupravuje, se evropská společnost řídí nejprve i) národními právními předpisy členského státu, ve kterém má evropská společnost sídlo, které specificky upravují evropskou společnost v záležitostech, jejichž specifickou úpravu v národním právu nařízení o SE připouští, dále ii) právními předpisy státu sídla evropské společnosti, které by se vztahovaly na akciovou společnost, a konečně iii) svými stanovami jako u akciové společnosti založené podle práva členského státu, ve kterém má evropská společnost sídlo.

S ohledem na výše uvedené je třeba zdůraznit, že nemalé obtíže by v praxi mohla činit skutečnost, že v hierarchii předpisů, kterými se evropská společnost řídí, se hned dvakrát vyskytnou stanovy evropské společnosti. Těmi se evropská společnost především řídí, když nařízení o SE na ně výslovně odkáže. Potom mají stanovy evropské společnosti přednost před dispozitivní i kogentní národní právní úpravou⁹ jak prováděcího zákona, tak právní úpravou akciových společností státu sídla evropské společnosti. S ohledem na předmět této práce jsou relevantní přímé odkazy hlavy III NSE na stanovy evropské společnosti. Ustanovení čl. 46 odst. 2 NSE svěřuje stanovám evropské společnosti možnost opětovně jmenování členů orgánů omezit. Podle čl. 50 odst. 1 NSE mohou stanovy odchylně od podpůrné úpravy NSE upravit kvorum a většinu potřebnou pro přijetí rozhodnutí v představenstvu, dozorčí radě a správní radě, nestanoví-li NSE jinak.

⁸ Nařízení o SE bylo přijato na základě čl. 308 Smlouvy o založení Evropských společenství.

⁹ Dědík, Čech: Evropská akciová společnost, s. 28.

Podle čl. 55 odst. 1 a čl. 56 NSE mohou stanovy evropské společnosti stanovit nižší procentní podíl upsaného základního kapitálu, který odpovídá akciím ve vlastnictví akcionářů, kteří jsou oprávněni požadovat svolání valné hromady a určit pořad jejího jednání nebo zařadit dodatečné body na pořad jednání valné hromady. V těchto případech však lze tento procentní podíl snížit jen za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti.

Úprava ve stanovách evropské společnosti, na kterou nařízení o SE výslovně neodkazuje, platí v režimu stanov národní akciové společnosti. To znamená, že jsou neplatná ta ustanovení stanov, která jsou v rozporu jak s nařízením o SE, tak s kogentními národními předpisy, a to jak těmi, které se specificky upravují evropskou společností (nejsou-li samotná ustanovení těchto předpisů pro překročení zmocnění NSE neaplikovatelná – viz dále), tak těmi, které se vztahují na akciové společnosti. V případě České republiky je zákon o evropské společnosti i část druhá obchodního zákoníku kogentní povahy, což znamená, že se stanovy mohou odchýlit od těchto předpisů jen tam, kde to tyto předpisy povolují, resp. pokud to s nimi není v rozporu.

Další důležitou otázkou je vztah národních právních předpisů přijatých speciálně pro evropskou společnost a národních právních předpisů upravujících akciové společnosti. Již samo nařízení o SE tím, že stanoví přednost národních předpisů uvedených na prvním místě proti národním předpisům uvedeným na místě druhém, vytváří mezi nimi vztah *lex specialis – lex generalis*. Národní zákonodárce však může přijímat speciální úpravu pro evropskou společnost pouze v záležitostech, jejichž specifickou úpravu v národním právu nařízení o SE připouští¹⁰. Tím jsou zároveň dány limity, ve kterých národní zákonodárce může pro účely evropské společnosti odchýlit národní právní úpravu vztahující se na akciové společnosti. Pokud je ustanovení ve speciální právní úpravě pro evropské společnosti v rozporu s přímo aplikovatelnou komunitární normou, nepoužije se¹¹. Překročí-li tedy národní zákonodárce ve speciální právní úpravě pro evropské společnosti hranice oblasti, kterou mu takto nařízení o SE vymezuje, použije se podle okolností buď přímo nařízení o SE, pokud tuto otázku samo upravuje (resp. v rozsahu, v němž ji upravuje), nebo stanovy evropské společnosti, pokud úpravu takové otázky nařízení o SE

¹⁰ Dedič a Čech v *Evropská akciová společnost* k tomu uvádějí, že převažuje stanovisko, že členský stát může k tvorbě takových předpisů přikročit, jen je-li k tomu v nařízení o SE výslovně zmocněn, neboť kde takové zmocnění chybí, odkazuje čl. 9 odst. 1 písm. c) bod ii) NSE přímo na národní akciové právo.

¹¹ Dedič, Čech: *Evropská akciová společnost*, s. 32-33.

svěřuje stanovám evropské společnosti, jinak národní předpisy vztahující se na akciové společnosti (příp. stanovy evropské společnosti způsobem jako u akciové společnosti).

Pro evropskou společnost se sídlem na území České republiky je speciálním národním předpisem vztahujícím se na evropské společnosti zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění (dále jen „zákon o SE“ nebo „ZSE“). Zákon o SE se skládá ze čtyř částí. Část první stanoví pravidla pro evropskou společnost na základě zmocnění nařízení o SE, přičemž její značnou část zabírá úprava struktury evropské společnosti, zvláště pak monistického systému řízení. Část druhá upravuje participaci zaměstnanců evropské společnosti a je transpozicí směrnice o SE. Část třetí obsahuje zmocňovací a přechodné ustanovení a část čtvrtá upravuje účinnost. Na základě zmocnění v zákoně o SE ministerstvo spravedlnosti vydalo vyhlášku č. 293/2005 Sb., o dokumentech, které je třeba předložit notáři k vydání osvědčení při přemístění zapsaného sídla evropské společnosti a při založení evropské společnosti fúzí.

2 Obecně o organizační struktuře evropské společnosti

Nařízení o SE předpokládá, že si evropská společnost, a to bez ohledu na členský stát, ve kterém má nebo bude mít sídlo, zvolí svoji organizační strukturu ze dvou základních variant: monistického systému a dualistického systému.

2.1 Základní rozdíl mezi monistickým a dualistickým systémem řízení

V těchto historicky vzniklých dvou základních systémech řízení akciové společnosti se zásadně neliší funkce a postavení valné hromady akcionářů, do jejíž působnosti jsou svěřena rozhodnutí v nejdůležitějších záležitostech pro existenci společnosti. Oba systémy se však liší v právní úpravě orgánů, kterým je svěřeno řízení společnosti a kontrola jejího fungování.¹² Velká Británie a Německo reprezentují dva základní systémy organizační struktury akciové společnosti v jejich typové podobě¹³.

Právo Velké Británie tradičně upravuje monistický systém, ve kterém je společnost řízena radou ředitelů (board of directors), volenou valnou hromadou. V klasické formě tohoto systému není formálně rozlišováno mezi řídicí a kontrolní funkcí rady ředitelů. Členové rady ředitelů rozhodují většinou hlasů záležitosti společnosti a mohou přenést jakoukoli z jejich pravomocí nebo dokonce veškerou správu záležitostí společnosti na jednoho nebo více svých členů, kteří nesou označení výkonní ředitelé (managing directors). Výkonní ředitelé podléhají dohledu rady ředitelů, která rovněž schvaluje důležitá rozhodnutí jako například půjčky, emise akcií nebo dluhopisů¹⁴.

V Německu historicky vznikl a dodnes se uplatňuje dualistický systém řízení akciové společnosti, ve kterém řízení a kontrolu společnosti vykonávají dva oddělené orgány: představenstvo (Vorstand) s působností v oblasti řízení společnosti a dozorčí rada (Aufsichtsrat) s působností v oblasti kontrolní. Členové dozorčí rady jsou voleni zčásti valnou hromadou a zčásti zaměstnanci společnosti¹⁵. Představenstvo může být jednočlenné nebo vícečlenné a je voleno dozorčí radou. Je zde neslučitelnost funkcí mezi představenstvem a dozorčí radou. Představenstvo podává pravidelně zprávy dozorčí radě

¹² Da Costa, Bilreiro, s. 61.

¹³ Cauchi, s. 2.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Zaměstnanci mají nárok mít své zástupce v dozorčí radě, a to 1/3 v podnicích, které mají více než 500 v Německu, nebo 1/2 v podnicích, která mají více než 2000 zaměstnanců v Německu.

a dozorčí rada si od představenstva může kdykoli vyžádat informace a vysvětlení. Některá důležitá rozhodnutí nebo jednání představenstva jménem společnosti navenek vyžadují schválení dozorčí radou. V klasické podobě dualistického systému dozorčí radě nepřísluší zasahovat do obchodního vedení společnosti, které patří do výhradní působnosti představenstva.

2.2 Volba systému řízení v evropské společnosti

Nařízení o SE pro evropskou společnost umožňuje oba systémy řízení. Jedná se o kompromisní řešení, ke kterému členské státy dospěly po předchozí neochotě velkých členských států, zejména Velká Británie a Německa, vzdát se svých tradičních představ o struktuře orgánů společnosti při přípravě komunitární právní úpravy¹⁶.

Jak bylo uvedeno výše, je právní úprava obou dvou základních systémů řízení evropské společnosti v samotném nařízení o SE torzovitá¹⁷. Ačkoli Nařízení o SE pouze opravňuje¹⁸ členské státy, které jeden z těchto systémů řízení dosud ve svém právním řádu nemají zakotvený, tak pro účely evropské společnosti učinit (čl. 39 odst. 5 a čl. 43 odst. 4 NSE), je ve zřejmém zájmu členských států takovou právní úpravu přijmout hned ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že čl. 38 písm. b) NSE umožňuje každé evropské společnosti, aby její stanovy zvolily systém řízení mezi dualistickým systémem a monistickým systémem bez ohledu na případnou absenci právní úpravy jednoho z těchto systémů řízení akciové společnosti v národním právu členského státu. Chybějící právní úprava jednoho systému řízení v právním řádu členského státu by způsobila značnou míru právní nejistoty ohledně postavení a kompetencí orgánů evropské společnosti. Druhým důvodem je potřeba členského státu předejít snížení atraktivity své jurisdikce pro evropské společnosti, jejichž akcionáři pocházejí ze zemí, ve kterých přivykli na druhý systém řízení akciové společnosti. Paul Storm je dokonce názoru, že členské státy, které mají v národním právu upravený pouze dualistický systém s participací zaměstnanců, musejí přijmout právní úpravu, aby zajistili participaci zaměstnanců také v systému monistickém.¹⁹

¹⁶ Dvořák, s.544.

¹⁷ Hodál, Alexander, s. 206.

¹⁸ Což potvrzuje i srovnání s jinými jazykovými verzemi čl. 43 odst. 4 NSE: v anglickém znění "... a Member State may adopt the appropriate measures...", ve francouzském znění "...un État membre peut adopter les mesures appropriées..."

¹⁹ Storm, s. 16.

Který ze dvou systémů konkrétní evropská společnost použije, určují její stanovy, přičemž během její existence může valná hromada kdykoli rozhodnout o změně na systém druhý.

Dualistický systém řízení evropské společnosti je založen na existenci dvou stálých²⁰ kolektivních orgánů: řídicího orgánu a kontrolního orgánu. Ačkoli nařízení o SE používá pro označení těchto orgánů dualistického systému pojmy řídicí orgán a dozorčí orgán, zákon o SE již používá pojmy představenstvo a dozorčí rada²¹.

Monistický systém spočívá v existenci jediného kolektivního stálého orgánu evropské společnosti: správní rady a jako takový nemá v právní úpravě české akciové společnosti obdoby. Jak uvedeno výše, nařízení o SE umožnilo členským státům upravit v národním prováděcím zákoně oba organizační systémy. Česká republika této možnosti využila a v zákoně o SE je upraven monistický systém (ustanovení upravující monistický systém zabírají téměř polovinu jeho části první). Přesto však nejde o právní úpravu komplexní, subsidiárně se použijí ustanovení obchodního zákoníku týkající se akciové společnosti (§ 4 odst. 2 a 3 ZSE).

²⁰ Ačkoli i představenstvo a správní rada jsou rovněž svolávány k zasedání, je zde pro tyto orgány pro usnadnění výkladu použit asi ne zcela přesný pojem „stálý kolektivní orgán“ k jejich odlišení od valné hromady.

²¹ Dále v této práci bude pro přehlednost používáno pro orgány dualistické evropské společnosti pojmů představenstvo a dozorčí rada i v případech, kdy bude popisována právní úprava nařízení o SE.

3 Orgány evropské společnosti

3.1 Valná hromada evropské společnosti

3.1.1 Působnost valné hromady

Působnost valné hromady je vymezena v čl. 52 nařízení o SE. Valná hromada rozhoduje o záležitostech, ve kterých má výlučnou pravomoc na základě 1. nařízení o SE, 2. právních předpisů členského státu, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, jimiž se provádí směrnice o SE. Dále valná hromada rozhoduje o záležitostech, pro něž svěžují pravomoc valné hromadě akciové společnosti řídící se právem členského státu, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti: 3. právní předpisy tohoto členského státu, nebo 4. stanovy evropské společnosti v souladu s nimi.

Podle nařízení o SE valná hromada schvaluje přemístění sídla do jiného členského státu (čl. 8 odst. 4, 6 NSE), schvaluje projekt fúze (čl. 23 odst. 1 NSE), vyhrazuje si právo dát souhlas k zápisu evropské společnosti založené fúzí do příslušného rejstříku v závislosti na výsledku jednání o zapojení zaměstnanců a dává souhlas k takovému zápisu (čl. 23 odst. 2 NSE), schvaluje projekt založení jiné holdingové evropské společnosti (čl. 32 odst. 6 NSE), vyhrazuje si právo dát souhlas k zápisu holdingové evropské společnosti do příslušného rejstříku v závislosti na výsledku jednání o zapojení zaměstnanců a dává souhlas k takovému zápisu (čl. 32 odst. 6 NSE), jmenuje členy dozorčí rady, pokud evropská společnost používá dualistický systém řízení (čl. 40 odst. 2 NSE), a členy správní rady, pokud evropská společnost používá monistický systém řízení (čl. 43 odst. 3 NSE), rozhoduje o změnách stanov (čl. 59 odst. 1 NSE), schvaluje projekt přeměny evropské společnosti na akciovou společnost a její stanovy (čl. 66 odst. 6 NSE).

Podle Zákona o SE valná hromada volí a odvolává členy představenstva dualistické evropské společnosti, pokud tak určují stanovy (čl. 39 odst. 2 NSE a § 23 ZSE), schvaluje smlouvy a dohody mezi evropskou společností, která používá monistický systém řízení, a zainteresovanými osobami (§ 33 odst. 6 ZSE), schvaluje zprávu auditora o smlouvách a dohodách schvalovaných i oznamovaných správní radě (§ 33 odst. 7 ZSE), dodatečně schvaluje smlouvy nebo dohody mezi evropskou společností a zainteresovanými osobami (§ 33 odst. 10 ZSE), dodatečně schvaluje přemístění sídla evropské společnosti, která používá monistický systém řízení, v rámci kraje nebo mezi sousedními kraji (§ 42 ZSE).

Největší okruh působnosti valné hromady však upravují národní právní předpisy vztahující se na valnou hromadu akciové společnosti, v případě České republiky tedy obchodní zákoník. Podle čl. 52 druhý pododstavec se na evropskou společnost se sídlem na území České republiky použije i ustanovení § 187 odst. 1 písm. n) ObchZ, to znamená, že stanovy mohou do působnosti valné hromady zahrnout rozhodnutí o dalších otázkách, pokud nejsou vyhrazeny jiným orgánům.

3.1.2 Organizace a průběh valné hromady

Organizace a průběh valné hromady a hlasování na ni se řídí především pravidly stanovenými v oddíle 4 hlavy III NSE, a potom právními předpisy vztahujícími se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, pokud nejsou v rozporu s pravidly NSE (čl. 53 NSE), v případě evropské společnosti se sídlem v České republice tedy příslušnými ustanovení obchodního zákoníku. Vedle toho ještě valnou hromadu upravují ustanovení § 43 a 44 zákona o SE, přičemž první z nich se zakládá na zmocnění čl. 55 odst. 1 NSE.

Valná hromada evropské společnosti se koná nejméně jednou v kalendářním roce do šesti měsíců po skončení účetního období, nestanoví-li častější konání valné hromady právní předpisy členského státu, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, vztahující se na akciové společnosti se stejným předmětem podnikání jako evropská společnost (čl. 54 odst. 1 NSE). V tomto ustanovení nařízení o SE rovněž zmocňuje členský stát stanovit, že první valná hromada se může konat kdykoli během osmnácti měsíců po vzniku²² evropské společnosti. Toho český zákonodárce využil v ustanovení § 43 odst. 2 ZSE.

Podle čl. 54 odst. 2 NSE valnou hromadu může kdykoli svolat řídící, správní či dozorčí orgán nebo jiný příslušný orgán či úřad v souladu s vnitrostátními předpisy vztahujícími se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti. Pokud jde o dualistickou evropskou společnost se sídlem na území České republiky, nevyvolává NSE problémy. Na svolávání valné hromady se použijí stejná pravidla, která platí pro akciové společnosti s tím, že působnost svolat valnou hromadu bude rozdělena mezi představenstvo a dozorčí radu evropské společnosti stejně, jako je tomu v případě představenstva a dozorčí rady akciové společnosti.

²² Ačkoli podle českého znění nařízení o SE 18-ti měsíční lhůta začíná běžet již od založení evropské společnosti, srovnáním s jinými jazykovými verzemi čl. 54 odst. 1 NSE bezpečně zjistíme, že evropský zákonodárce měl na mysli 18 měsíců nikoli od vzniku evropské společnosti; francouzské znění „...la première assemblée générale peut avoir lieu dans les dix-huit mois suivant la constitution de la SE.“, anglické znění NSE „...the first general meeting may be held at any time in the 18 months following an SE's incorporation“. Ostatně v § 43 odst. 2 ZSE, již je používán správný termín „vznik společnosti“.

Problematičtější je otázka svolávání valné hromady v případě monistické evropské společnosti. Český obchodní zákoník samozřejmě upravuje pouze představenstvo a dozorčí radu akciové společnosti, nikoli však správní radu. Jistě by bylo vhodnější, pokud by znění čl. 54 odst. 2 NSE mířilo nejen na právní předpisy vztahující se na akciové společnosti, nýbrž i na právní předpisy členských států vydané k provedení nařízení o SE, když řada států poprvé upravuje jeden ze dvou základních systémů corporate governance ve svém prováděcím zákoně k nařízení o SE²³. Může tedy příslušnost orgánů monistické společnosti při svolávání valné hromady upravovat též národní prováděcí předpis k nařízení o SE? Zřejmě ano, když se opřeme o zmocnění dané členským státům v ustanoveních čl. 43 odst. 4 NSE, tedy přijmout ve vztahu k evropské společnosti potřebná opatření ohledně úpravy monistického systému. Zákon o SE zvláštní pravidlo ohledně orgánu, který je příslušný svolat valnou hromadu, neobsahuje, proto budeme muset použít obecného pravidla obsaženého v § 4 odst. 3 ZSE, podle kterého má-li být na evropskou společnost, která má monistickou strukturu, použit právní řád České republiky v záležitostech, kdy působnost ve stejné věci²⁴ je ve společnosti s dualistickou strukturou rozdělena mezi představenstvo a dozorčí radu, a zákon o SE v hlavě VI dílu 2 neobsahuje zvláštní pravidla pro monisticky organizovanou společnost, platí pro předsedu správní rady, který je generálním ředitelem, nebo pro generálního ředitele, popřípadě pro delegovaného generálního ředitele ustanovení obchodního zákoníku týkající se představenstva akciové společnosti a pro správní radu platí ustanovení obchodního zákoníku týkající se dozorčí rady akciové společnosti.

Z aplikace tohoto obecného pravidla nám vyplyne, že primárně má právo, resp. povinnost svolat valnou hromadu generální ředitel (nebo předseda-generální ředitel), příp. delegovaný generální ředitel. Správní rada má právo nebo povinnost svolat valnou hromadu pouze v těch případech, kdy toto právo nebo povinnost náleží dozorčí radě akciové společnosti²⁵ a dále když jí to výslovně přikazuje zákon o SE. Je sporné, zda se o takový případ jedná v ustanovení § 27 odst. 3 ZSE.

V tomto ustanovení totiž zákon o SE stanoví povinnost svolat valnou hromadu přímo jednotlivým zbývajícím členům správní rady, a to v případě, že klesne počet členů správní rady pod zákonem určené minimum (blíže v části věnované správní radě).

²³ Tento problém nenastává v případě Francie, která má již od roku 1967 v Code de Commerce upraveny oba základní systémy řízení akciové společnosti.

²⁴ Zde tedy půjde o u působnost ve stejné věci svolat valnou hromadu.

Slovenský zákonodárce se rozhodl tuto mezeru překlenout rovněž svým prováděcím zákonem č. 562/2004 Zb., který v § 24 odst. 1 stanoví, že valnou hromadu svolává správní rada, pokud zákon nestanoví jinak. Pro monistické evropské společnosti se sídlem na území České republiky i Slovenské republiky tedy rozdělení pravomocí orgánů svolat valnou hromadu upravuje také prováděcí zákon k nařízení o SE, což sice vzhledem ke znění čl. 54 odst. 2 NSE není řešení formálně bezvadné, ale alespoň odstraňující pochybnosti a také vlastně jediné možné.

Podle čl. 55 odst. 1 NSE může jeden nebo více akcionářů, kteří disponují společně akciemi představujícími alespoň 10% upsaného základního kapitálu, žádat evropskou společnost, o svolání valné hromady a určení pořadu jednání; stanovy evropské společnosti nebo vnitrostátní předpisy však mohou stanovit nižší procentní podíl za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti. Tohoto český zákonodárce využil v § 43 odst. 1 ZSE, proto podle § 181 odst. 1 a 2 ObchZ akcionář nebo akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 3% základního kapitálu, a dále akcionář nebo akcionáři společnosti, která má základní kapitál 100 000 000 Kč a nižší, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 5% základního kapitálu²⁶, mohou žádat o svolání valné hromady a určit pořad jejího jednání. Ze znění § 43 odst. 1 ZSE není zcela jednoznačné, zda se na evropskou společnost vztahuje i § 182 odst. 1 písm. a) ObchZ, ve kterém je upraveno právo výše uvedených akcionářů dosáhnout zařazení jimi určené záležitosti na pořad jednání valné hromady, která není svolávána na jejich žádost. Přikláním se k výkladu, že tomu tak je, protože opačné stanovisko se jeví být příliš formalistické a zřejmě v rozporu s úmyslem českého zákonodárce.

Vzhledem k tomu, že jsou ustanovení § 181 odst. 1 a § 182 odst. 1 ObchZ kogentní, lze s ohledem na znění čl. 55 odst. 1 a 56 NSE učinit závěr, že evropská společnost se sídlem na území České republiky nemůže ve svých stanovách určit menší podíl.

Přímo nařízení o SE stanoví (čl. 55 odst. 3), že nekoná-li se po takové žádosti valná hromada v přiměřené době, nejpozději do dvou měsíců, může soud nebo správní úřad

²⁵ Tedy jestliže to vyžadují zájmy společnosti (§ 199 odst. 1 ObchZ).

²⁶ Čl. 55 odst. 1 NSE hovoří o akcionářích, kteří disponují společně akciemi představujícími alespoň stanovené procento upsaného základního kapitálu, zatímco § 181 odst. 1 ObchZ posuzuje již zapsaný základní kapitál. Rozdíl mezi upsaným a zapsaným základním kapitálem by nastal v případě, že by byla evropská společnost v procesu zvyšování základního kapitálu a zvyšovaný základní kapitál už by byl (alespoň částečně) upsán, ale jeho zvýšení ještě nebylo zapsáno do obchodního rejstříku. Ani takový případ však nic nezmění na tom, že se bude jako přísnější právní úprava v souladu s čl. 55 odst. 1 NSE aplikovat § 181 odst. 1 ObchZ, protože pokud by se měla potřebná souhrnná jmenovitá hodnota akcií počítat ze součtu zapsaného a upsaného (ještě nezapsaného) základního kapitálu, vyšla by vyšší částka než v případě, když se počítá ze pouze ze zapsaného základního kapitálu.

příslušný podle sídla evropské společnosti nařídít, aby byla valná hromada svolána ve stanovené lhůtě, nebo oprávnit akcionáře, kteří podali žádost nebo jejich zástupce, aby valnou hromadu svolali. Toto ustanovení má přednost před § 181 odst. 3 ObchZ, které nedává soudu možnost vybrat si, zda rozhodnutím představenstvu nařídí svolání valné hromady nebo zmocní akcionáře, když mu přímo ukládá zmocnit akcionáře ke svolání valné hromady. Tímto ustanovením nařízení o SE je tedy zároveň vyloučeno použití čtyřicetidenní lhůty podle § 181 odst. 2 ObchZ pro svolání valné hromady na základě žádosti akcionářů o její svolání.

Ustanovení § 27 odst. 5 ZSE stanoví pro monistickou evropskou společnost výraznou odchylku oproti úpravě v § 194 odst. 2 ObchZ. Podle § 194 odst. 2 ObchZ jak pro akciové společnosti, tak na dualistické evropské společnosti se sídlem na území České republiky platí, že klesne-li počet členů představenstva tak, že představenstvo není schopno plnit své funkce a příslušný orgán nezvolí ve stanovené lhůtě nové členy (nového člena) představenstva, soud návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, jmenuje chybějící členy nebo člena představenstva. Naproti tomu pro monistickou společnost se v situaci, kdy počet členů její správní rady klesne pod počet stanovený stanovami, resp. pod zákonem stanovený minimální počet a správní rada nepřistoupí ke jmenování člena správní rady, resp. ke svolání valné hromady, soud návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, jmenuje mandátáře pověřeného svoláním valné hromady za účelem jmenování nebo schválení jmenování člena správní rady.

Jelikož české právo nedává akcionářům přímé právo (bez zmocnění soudem), aby svolali valnou hromadu, neuplatní se na evropské společnosti se sídlem v České republice čl. 55 odst. 3 druhá věta NSE.

3.1.3 Přijímání rozhodnutí valné hromady

Nařízení o SE samo nestanoví kvorum pro usnášeníschopnost. Dispozitivní ustanovení čl. 50 odst. 1 písm. a) NSE ohledně usnášeníschopnosti orgánů za podmínky přítomnosti nebo zastoupení nejméně poloviny členů, zřejmě dopadá jen na volené orgány evropské společnosti. Pro tento výklad svědčí hned několik argumentů. Především celý oddíl 3 hlavy III NSE pojednává o volených orgánech evropské společnosti. Dále by bylo velmi nelogické, aby se kvorum valné hromady posuzovalo podle počtu akcionářů (hlav) a nikoli podle počtu hlasů (odpovídajícího podílu na základním kapitálu). Navíc ze znění čl. 59 odst. 2 NSE mimo jakoukoli pochybnost vyplývá, že nařízení o SE počítá s možností usnášeníschopnosti valné hromady i pro případ, že jsou přítomni nebo

zastoupení akcionáři, kteří vlastní akcie představující méně než polovinu upsaného základního kapitálu. Lze učinit závěr, že nařízení o SE kvorum pro usnášenišchopnost valné hromady neupravuje, a proto se na evropskou společnost se sídlem v České republice na základě čl. 57 NSE uplatní § 185 odst. 1 ObchZ, který stanoví, že valná hromada je schopna se usnášet, pokud přítomní akcionáři mají akcie, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 30% základního kapitálu společnosti. Argument pro tento závěr je ten, že toto pravidlo obchodního zákoníku nepřímo zvyšuje požadovaný standard na přijímání usnesení podle čl. 57 NSE.²⁷ Sporné je, zda podle stejného ustanovení obchodního zákoníku mohou vyžadovat stanovy evropské společnosti účast vyšší. Domnívám se, že vzhledem ke znění čl. 57 NSE nikoli.²⁸

Základní pravidlo ohledně většiny potřebné pro přijetí rozhodnutí valné hromady je obsaženo v čl. 57 NSE: pokud nevyžaduje nařízení o SE nebo, v případě že tak nařízení o SE nevyžaduje, právní předpisy vztahující se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, vyšší většinu, přijímají se rozhodnutí valné hromady prostou většinou odevzdaných platných hlasů.

Na základě čl. 57 NSE se tedy na rozhodování valné hromady evropské společnosti se sídlem na území České republiky použijí všechna ustanovení obchodního zákoníku požadující pro přijetí rozhodnutí valné hromady akciové společnosti kvalifikovanou většinu, vyjma záležitostí, ve kterých kvalifikovanou většinu vyžaduje samotné nařízení o SE. Nařízení o SE samo požaduje kvalifikovanou většinu pro rozhodování o změně stanov (viz níže) a pro rozhodnutí o přemístění sídla (čl. 8 odst. 6 NSE).

Zajímavá je otázka, zda i stanovy konkrétní evropské společnosti mohou pro rozhodnutí v různých záležitostech vyžadovat vyšší většinu, než kterou pro takové rozhodnutí požaduje nařízení o SE nebo národní právní předpisy vztahující se na akciové společnosti²⁹. Přikláním se k výkladu, že znění čl. 57 NSE toto obecně neumožňuje, protože mluví o „většině vyžadované“ nařízením o SE nebo národním právním předpisem, nikoli o „většině, kterou umožňuje ve stanovách upravit“ nařízení o SE nebo národní právní předpis³⁰. Pro tento názor svědčí i znění čl. 59 odst. 1 NSE upravující

²⁷ Dědič, Čech: Evropská akciová společnost, s. 315.

²⁸ Blíže je o důvodech pro tento závěr pojednáno dále v textu v souvislosti s úpravou většin potřebných pro přijetí rozhodnutí.

²⁹ Takovou možnost dává obchodní zákoník akciovým společnostem v ustanovení § 186 odst. 1 druhá věta.

³⁰ Stejně ustanovení vyznívá i v jazyce francouzském: „... à moins que le présent règlement ou, à défaut, la loi applicable aux sociétés anonymes dans l'État membre du siège statutaire de la SE ne requière une majorité plus élevée“ a anglickém „save where this

většinu potřebnou pro změnu stanov, které je ustanovením zvláštním ve vztahu k čl. 57 NSE a které již výslovně uvádí „většinu, kterou vyžadují nebo umožňují“³¹ právní předpisy vztahující se na akciové společnosti“.

Je tedy nesporné, že pro rozhodování o změně stanov přímo čl. 59 odst. 1 NSE (tzn. ustanovení speciální ve vztahu k čl. 57 NSE) předpokládá, že národní právní předpis umožní stanovám evropské společnosti, aby vyžadovaly vyšší většinu. Obchodní zákoník takovou úpravu ve stanovách umožňuje v § 186 odst. 1. Ohledně rozhodování o změně stanov si tedy evropská společnost se sídlem na území České republiky může ve stanovách upravit, že je vyžadována vyšší než dvoutřetinová většina hlasů. Pokud však jde o ostatní rozhodnutí valné hromady, činím na základě výše uvedených důvodů závěr, že stanovy evropské společnosti nemohou zpřísnovat úpravu obchodního zákoníku. Je však třeba upozornit, že tato otázka je sporná, někteří autoři obecně uvádějí, že stanovy evropské společnosti mohou vyžadovat vyšší většinu, pokud to nezakazují národní právní předpisy vztahující se na akciovou společnost.³²

Přímo na základě nařízení o SE je třeba zvláštní hlasování každé skupiny akcionářů, jejichž zvláštních práv se týká rozhodnutí o změně stanov, přičemž se v každé takové dotčené skupině akcionářů vyžaduje taková většina, která je požadovaná pro rozhodnutí valné hromady (čl. 60 NSE).

Pokud jde o počítání hlasů, je zde významná modifikace oproti české akciové společnosti: čl. 58 NSE stanoví, že mezi odevzdané hlasy se nepočítají hlasy, které jsou spojeny s akciemi, jejichž majitel se nezúčastnil hlasování, zdržel se hlasování nebo odevzdal prázdný nebo neplatný hlasovací lístek. Tudíž bude rozhodnutí valné hromady SE přijato, i pokud pro rozhodnutí hlasuje byť jediný drobný akcionář, když se všichni ostatní akcionáři zdrží hlasování.³³

Český zákonodárce nevyužil zmocnění dané čl. 59 odst. 2 NSE stanovit, že je-li zastoupena nejméně polovina upsaného základního kapitálu evropské společnosti, stačí k přijetí rozhodnutí o změně stanov prostá většina hlasů. To je možné pokládat za

Regulation or, failing that, the law applicable to public limited-liability companies in the Member State in which an SE's registered office is situated requires a larger majority...“.

³¹ Shodně znění francouzské (...ne prévoie ou ne permette une majorité plus élevée) a znění anglické (...requires or permits a larger majority).

³² Srov. opačný názor Gerven, s. 61 nebo Hodál, Alexander, s. 233.

³³ Jak uvádí Dědič, Čech: Evropská akciová společnost, s. 318, o hlasy, které se podle čl. 58 NSE nepočítají mezi odevzdané, se snižuje kvorum.

správné, protože v opačném případě by bylo v evropské společnosti se sídlem na území České republiky, pokud by na její valné hromadě byli přítomni (zastoupeni) akcionáři, kteří mají akcie představující nejméně polovinu základního kapitálu, neopodstatněně snazší změnit stanovy oproti české akciové společnosti.

3.2 Společná ustanovení pro monistický a dualistický systém

3.2.1 Předpoklady výkonu funkce člena orgánu evropské společnosti

Čl. 47 odst. 2 NSE stanoví, že členem kteréhokoli orgánu evropské společnosti nesmí být osoba, která a) podle právních předpisů členského státu, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, není způsobilá být členem odpovídajícího orgánu akciové společnosti řídicí se právem tohoto členského státu nebo b) není způsobilá být členem odpovídajícího orgánu akciové společnosti řídicí se právem členského státu v důsledku soudního nebo správního rozhodnutí vydaného v tomto členském státě.

Podle podmínky a) na posouzení způsobilosti fyzické osoby stát se členem orgánu evropské společnosti (představenstva, dozorčí rady i správní rady) se sídlem na území České republiky se tedy v plné míře použijí pravidla stanovená pro představenstvo a dozorčí radu akciové společnosti, konkrétně tedy ustanovení § 381 a § 194 odst. 7 ObchZ, resp. § 200 odst. 3 ve spojení s § 194 odst. 7 ObchZ.

V podmínce uvedené výše pod písmenem a) je významný rozdíl od podmínky pod písmenem b), protože zatímco u prvně zmíněné se zohledňují pouze požadavky, které stanoví právní řád státu sídla evropské společnosti, u té zmíněné na místě druhém je nutné zohlednit soudní a správní rozhodnutí kteréhokoli členského státu³⁴. Nařízení o SE tak přikazuje všem členským státům uznávat pro účely vzniku funkce člena orgánu evropské společnosti na jejich území rozhodnutí vydaná orgány jiných členských států³⁵, podle nichž osoba nemůže být členem odpovídajícího orgánu akciové společnosti.

Podle čl. 47 odst. 3 NSE stanovy evropské společnosti mohou v souladu s právními předpisy vztahujícími se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, stanovit zvláštní podmínky pro způsobilost členů, kteří zastupují akcionáře. Jelikož obchodní zákoník neobsahuje zákaz, aby stanovy akciové

³⁴ České znění nařízení o SE není jednoznačné pro absenci členů v češtině. Při srovnání se zněním francouzským: „ne peuvent faire partie de l'organe correspondant d'une société anonyme relevant du droit d'un État membre en raison d'une décision judiciaire ou administrative rendue dans un État membre“ a zněním anglickým: „is disqualified from serving on the corresponding organ of a public limited-liability company governed by the law of a Member State owing to a judicial or administrative decision delivered in a Member State“, není pochyb, že jde o rozhodnutí kteréhokoli členského státu.

společnosti upravily zvláštní podmínky členství v orgánech akciové společnosti, lze učinit závěr, že i stanovy evropské společnosti se sídlem na území České republiky mohou upravit zvláštní podmínky pro způsobilost být členem orgánu společnosti voleným valnou hromadou³⁶.

Některé zvláštní zákony upravují další požadavky na osoby, které mají zastávat funkci členů orgánů nebo orgánů právnických osob. Nejčastěji jde o požadavky na vzdělání, praxi a důvěryhodnost takových osob. Pro naši problematiku jsou relevantní především zákony upravující zvláštní předměty podnikání, které mohou vykonávat akciové společnosti, neboť podle čl. 9 odst. 3 NSE je-li předmět podnikání, který vykonává evropská společnost, upraven zvláštními vnitrostátními právními předpisy, uplatňují se tyto právní předpisy plně na evropskou společnost. Jedná se zejména o právní úpravu bank³⁷, obchodníků s cennými papíry³⁸, investičních společností a investičních fondů³⁹ atd. Tyto zvláštní požadavky na osoby, které mají zastávat funkci členů orgánů akciových společností s takovými předměty podnikání, se tedy uplatní i na evropské společnosti, které budou vykonávat tyto předměty podnikání.

3.2.2 *Odpovědnost členů orgánů evropské společnosti*

Základní normu pro soukromoprávní odpovědnost členů orgánů evropské společnosti za výkon jejich funkce nalezneme v ustanovení čl. 51 nařízení o SE, podle kterého členové představenstev, dozorčích rad a správních rad evropské společnosti odpovídají v souladu s předpisy vztahujícími se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti, za ztrátu nebo škodu, která vznikla evropské společnosti v důsledku porušení jim uložených právních, ze stanov vyplývajících nebo jiných povinností při výkonu jejich funkce.

Vedle toho čl. 49 NSE stanoví povinnost mlčenlivosti členů orgánů evropské společnosti v tom rozsahu, že nesmějí ani poté, co přestanou zastávat funkci, sdělovat informace o evropské společnosti, jejichž šíření by mohlo poškodit zájmy společnosti, zároveň je

³⁵ Včetně dalších států tvořících EHP (Norsko, Island, Lichtenštejnsko).

³⁶ Tento závěr však není jednoznačný vzhledem k tomu, že sice anglické znění čl. 47 odst. 3 NSE vyznívá stejně jako české: „An SE's statute may, in accordance with the law applicable to public limited-liability companies ... lay down special conditions of eligibility...“, francouzské znění tohoto ustanovení se zdá vyžadovat, aby stanovení takových podmínek národní akciové právo umožňovalo výslovně: „Les statuts de la SE peuvent fixer, à l'instar de ce qui est prévu par la loi ... des conditions particulières d'éligibilité...“.

³⁷ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění.

³⁸ Zákon 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění.

³⁹ Zákon 189/2004 Sb., o kolektivním investování, v platném znění.

stanovena výjimka pro případy, ve kterých předání informací požadují nebo povolují vnitrostátní právní předpisy vztahující se na akciové společnosti (v případě České republiky tedy obchodní zákoník) nebo ve kterých je sdělení ve veřejném zájmu.

Právní úprava soukromoprávní odpovědnosti členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti jsou obsaženy v § 194 odst. 5 ObchZ (na dozorčí radu je vztáženo odkazem obsaženým v ustanovení § 200 odst. 3 ObchZ), speciálně pak v § 3a odst. 2 ObchZ a příslušných ustanoveních obchodního zákoníku upravujících přeměny společností, nabývání vlastních akcií a zatímních listů, výplatu podílu na zisku, snižování základního kapitálu a v dalších ustanoveních.

Skrze čl. 51 NSE ti členové představenstva nebo dozorčí rady evropské společnosti, resp. ti členové správní rady, předseda správní rady – generální ředitel a podle § 35 odst. 4 ZSE ti (delegovaní) generální ředitelé evropské společnosti, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti člena orgánu (resp. při výkonu působnosti orgánu) škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně, přičemž smlouvy mezi společností a členem orgánu (resp. orgánem) nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena orgánu (resp. orgánu) za škodu jsou neplatné. Kromě toho ty z těchto osob, které odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědná osoba škodu neuhradila a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti (§ 194 odst. 6 ObchZ).

Zákon o SE stanoví další zvláštní případ odpovědnosti za škodu v důsledku porušení právních povinností, a to pro členy správní rady monistické evropské společnosti, kteří odpovídají společně a nerozdílně evropské společnosti za škodu, kterou způsobili porušením povinnosti bezodkladně svolat valnou hromadu, jestliže se počet členů správní rady snížil pod zákonem stanovené minimum, popř. pokud porušili povinnost provést kooptaci, pokud se počet členů správní rady snížil pod stanovami určené minimum, aniž klesl pod minimum určené zákonem (§ 27 odst. 5 druhá věta).

V dualistickém systému i monistickém systému se uplatní i ustanovení § 201 odst. 4 ObchZ upravující rozdělení odpovědnosti mezi členy představenstva a členy dozorčí rady akciové společnosti v případě jednání, ke kterým dozorčí rada uděluje představenstvu

souhlas⁴⁰, nebo které dozorčí rada představenstvu zakáže. V dualistickém systému bude platit, že pokud stanovy evropské společnosti vyžadují k určitým druhům jednání představenstva předchozí souhlas dozorčí rady a dozorčí rada na základě toho k určitému jednání souhlas představenstvu nedá nebo využije-li dozorčí rada svého práva založeného stanovami zakázat představenstvu určité druhy jednání a ona tohoto svého práva využije, neodpovídají členové představenstva za škodu, která společnosti z důvodu splnění takového rozhodnutí dozorčí rady vznikne. Za škodu takto vzniklou odpovídají společně a nerozdílně ti členové dozorčí rady, kteří při rozhodování o jednáních nejednali s péčí řádného hospodáře. Zcela obdobně to bude platit v systému monistickém pro vztah generální ředitel (resp. delegovaný generální ředitel) a správní rada v okruhu jednání, pro která stanovy vyžadují výslovné rozhodnutí správní rady.

3.2.3 Funkční období, usnášenischopnost a rozhodování orgánů

Nařízení o SE v čl. 46 odst. 1 stanoví, že členové orgánů jsou jmenováni na dobu určenou ve stanovách, která však nesmí přesahovat šest let. Vzhledem k tomu se neuplatní pravidla pro maximální pětiletou délku funkčního období stanovenou pro představenstvo a dozorčí radu akciové společnosti v ustanovení § 194 odst. 1 třetí věta, resp. § 200 odst. 2 obchodního zákoníku.

Není jednoznačné, zda se na členy představenstva a dozorčí rady dualistické evropské společnosti a členy správní rady monistické evropské společnosti uplatní § 194 odst. 2 pátá věta, které umožňuje, aby funkce člena orgánu zanikla až volbou nového člena orgánu, nejpozději však uplynutím tří měsíců od uplynutí jeho funkčního období. Domnívám se, že čl. 46 odst. 1 NSE použití tohoto ustanovení obchodního zákoníku nevylučuje, když pouze stanoví že členové orgánů jsou jmenováni na dobu určenou ve stanovách, která nesmí přesáhnout šest let. Možnost dočasného prodloužení výkonu funkce na základě vnitrostátních předpisů se tím nezdá být vyloučen. Jsem názoru, že tomuto až tříměsíčnímu prodloužení výkonu funkce může dojít i v případě, že by tak člen orgánu měl vykonávat funkci přes 6 let.⁴¹

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ vylučuje možnost, aby členem představenstva (stejně tak členem dozorčí rady podle § 200 odst. 3 ve spojení s § 194 odst. 7) byla právnická osoba, dopadne toto pravidlo prostřednictvím čl. 47 odst. 1 NSE i

⁴⁰ Na tomto místě je vhodné zmínit, že jednání, která musí dozorčí rada schválit představenstvu, musejí být vymezeny ve stanovách dualistické evropské společnosti – blíže viz podkapitola 3.3.2 Dozorčí rada evropské společnosti.

na dualistickou evropskou společnost se sídlem na území České republiky, aniž by bylo nutné toto výslovně uvádět v zákoně o SE. Pokud jde o monistickou evropskou společnost, stanoví zákaz členství jiné než fyzické osoby ve správní radě § 26 odst. 1 ZSE.

Ustanovení čl. 50 odst. 1 NSE pro orgány evropské společnosti stanoví, že pro usnášení schopnost musí být přítomna nebo zastoupena nejméně polovina členů a že k přijetí rozhodnutí je třeba většiny přítomných nebo zastoupených členů, pokud nařízení samo nebo stanovy evropské společnosti, nestanoví jinak. Úprava kvora a většiny potřebné pro přijetí rozhodnutí představenstva, dozorčí rady a správní rady ve stanovách evropské společnosti má tedy přednost před národní úpravou vztahující se na akciové společnosti⁴², pokud není v rozporu se zvláštní úpravou nařízení o SE. Přestože toto ustanovení sice i podle znění jiných jazykových verzí⁴³ stanoví, že výše uvedená pravidla se uplatní, pokud nařízení nebo stanovy neurčí jinak, domnívám se, že smysl ustanovení nemůže být jiný, než že stanovuje minimální standard pro kvorum a většinu potřebnou pro přijetí rozhodnutí v orgánech evropské společnosti. Jinými slovy, že stanovy evropské společnosti mohou upravit pouze pravidla přísnější, pokud je nestanoví samotné nařízení o SE. Nesporné je, že národní zákonodárce určovat potřebné kvorum ani většinu potřebnou pro přijetí rozhodnutí není oprávněn⁴⁴.

Další nejasností, kterou ustanovení čl. 50 odst. 1 NSE přináší, je použití spojení „přítomní nebo zastoupení členové“, což by mohlo vést k domněnce, že výkon funkce člena orgánu evropské společnosti není přísně osobní povahy. Spojení „zastoupený člen“ však míří na zástupce členů orgánů evropské společnosti, kteří jsou právníckými osobami⁴⁵, čili má význam v jurisdikcích, které dovolují, aby členy orgánů akciové a potažmo evropské společnosti byly právnícké osoby. To není případ České republiky, kde v dualistické evropské společnosti podle národního akciového práva mohou být členem představenstva a dozorčí rady obecně jen osoby fyzické, a pro monistickou evropskou společnost § 26 odst. 1 ZSE stanoví, že členem správní rady může být jen

⁴¹ Srov. opačný názor Dědič, *Čech: Evropská akciová společnost*, s. 346.

⁴² V případě České republiky je tedy vyloučeno použití § 66 odst. 4 ObchZ, který dispozitivně stanovuje požadavek přítomnosti nadpoloviční většiny členů a k usnesení vyžaduje souhlas většiny přítomných členů.

⁴³ V anglickém znění: „Unless otherwise provided by this Regulation or the statutes...“, ve francouzském znění: „Sauf dans les cas où le présent règlement ou les statuts en disposent autrement...“

⁴⁴ Proto např. francouzský zákonodárce v čl. L. 229-7 první alinea CdC vylučuje použitelnost čl. L. 225-37 CdC první alinea na evropské společnosti.

⁴⁵ Pro tento výklad svědčí znění čl. 47 odst. 2 NSE.

osoba fyzická. Na členy představenstva, dozorčí rady i správní rady se pak vztahuje ustanovení § 66 odst. 2 druhá věta ObchZ⁴⁶, které stanoví, že závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy.

Na rozdíl od české právní úpravy pro akciové společnosti, kde je stanoveno, že v případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas předsedajícího zasedání (§ 66 odst. 4 ObchZ), nařízení o SE stanoví, že nestanoví-li stanovy jinak, má v případě rovnosti hlasů rozhodující hlas předseda orgánu, přičemž stanovy však nesmějí stanovit jinak, pokud se polovina dozorčího orgánu skládá ze zástupců zaměstnanců (čl. 50 odst. 1 a 2 NSE). Tím že v případě rovnosti hlasů je rozhodujícím hlas osoby, kterou do dozorčí rady zvolila valná hromada, nikoli zaměstnanci, je zajišťována ochrana zájmu akcionářů. Je zvláštní, že se podle jazykového vyjádření čl. 50 odst. 2 druhá věta NSE⁴⁷ pravidlo zakazující stanovám vyloučit rozhodující hlas předsedy orgánu v případě, že polovina jeho členů zastupuje zaměstnance, vztahuje jen na dozorčí radu dualistické evropské společnosti, a ne již na správní radu monistické společnosti.

Česká republika nevyužila možnosti dané čl. 50 odst. 3 NSE upravit, že je-li stanovena účast zaměstnanců v souladu se Směrnicí o SE, tak se na usnášeníschopnost dozorčí rady namísto výše uvedeného pravidla vztahují předpisy vztahující se za stejných podmínek na akciové společnosti.

3.3 Dualistický systém řízení a správy

Dualistický systém upravují čl. 39 až 42 NSE a pro evropské společnosti se sídlem na území České republiky též § 23 až 25 ZSE a dále se na něj vztahují ustanovení obchodního zákoníku. V tomto systému evropská společnost má obligatorně tyto orgány: valnou hromadu akcionářů, představenstvo a dozorčí radu.

3.3.1 Představenstvo evropské společnosti

Představenstvo odpovídá za řízení evropské společnosti (čl. 39 odst. 1 NSE).

Český zákonodárce nemohl využít možnosti dané čl. 39 odst. 1 druhá věta, aby stanovil, že generální ředitel nebo generální ředitelé odpovídají za běžné každodenní vedení společnosti za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti, protože obchodní

⁴⁶ Na členy správní rady monistické evropské společnosti se ustanovení § 66 odst. 2 druhá věta ObchZ vztáhne podle pravidla stanoveného v § 4 odst. 2 ZSE.

⁴⁷ I jazykové verze francouzská a anglická uvádějí výslovně dozorčí orgán.

zákoník neupravuje postavení generálního ředitele akciové společnosti. Konstruovat tuto možnost v prováděcím zákoně zvláště pro dualistickou evropskou společnost nařízení o SE nepřipouští.

Člena nebo členy představenstva⁴⁸ jmenuje a odvolává dozorčí rada, avšak členský stát může vyžadovat nebo umožnit, aby ve stanovách bylo stanoveno, že člena nebo členy představenstva jmenuje a odvolává valná hromada za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jeho území (čl. 39 odst. 2 NSE). Nařízení o SE tedy jako výchozí způsob ustanovování představenstva evropské společnosti stanoví tzv. německým model. Česká republika využila možnosti dané nařízením o SE a prováděcím zákonem upravila, že stanovy evropské společnosti mohou určit, že členy představenstva volí a odvolává valná hromada (§ 23 ZSE). Pokud tedy stanovy konkrétní evropské společnosti se sídlem v České republice, která si zvolila dualistický systém, nebudou obsahovat ustanovení, že představenstvo je voleno valnou hromadou, představenstvo bude voleno dozorčí radou. Nařízení o SE neupravuje, jakým způsobem mají být určeni první členové představenstva. Pokud bude podle stanov volba a odvolávání členů představenstva spadat do působnosti valné hromady, uplatní se § 172 odst. 3 ObchZ a první členové představenstva budou určeni v zakladatelské smlouvě. Pokud bude volba a odvolávání členů představenstva příslušet do působnosti dozorčí rady, použije se ustanovení § 194 odst. 1 ObchZ, které stanoví, že osoby zvolené za členy dozorčí rady zvolí první členy představenstva před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku.

Nařízení o SE vylučuje, že by jedna osoba byla současně členem představenstva i dozorčí rady. Dozorčí rada však může jmenovat jednoho ze svých členů, aby jednal jako člen představenstva⁴⁹ v případě, že toto místo není obsazeno. Po tuto dobu se pozastavují funkce této osoby jako člena dozorčího orgánu (čl. 39 odst. 3 NSE). Zde je významný rozdíl oproti české akciové společnosti, jejíž úprava počítá s kooptací člena představenstva (§ 194 odst. 2 poslední věta ObchZ). Tato úprava se tedy na evropskou společnost se sídlem na území České republiky nepoužije⁵⁰.

⁴⁸ O právní úpravě délky funkčního období členů představenstva platí to, co bylo uvedeno v podkapitole 3.2.3, na kterou odkazují.

⁴⁹ Ačkoliv české znění nařízení o SE používá nejednoznačný obrat „jednat jako člen řídicího orgánu“, znění francouzské je přesnější, když hovoří o výkonu funkce člena řídicího orgánu (exercer les fonctions de membre de l'organe de direction).

⁵⁰ Hodál, Alexander, s. 222.

Česká republika využila zmocnění omezit dobu, po kterou člen dozorčí rady bude vykonávat funkci člena představenstva. Ustanovení § 24 ZSE stanoví, že takto určený člen dozorčí rady může vykonávat funkci člena představenstva pouze do doby konání nejbližšího jednání orgánu, do jehož působnosti náleží volba či jmenování nového člena představenstva. Tento orgán je povinen na nejbližším jednání zvolit či jmenovat nového člena představenstva. Oprávnění člena dozorčí rady vykonávat funkci člena představenstva tímto dnem zaniká a za podmínek stanovených obchodním zákoníkem jmenuje chybějícího člena soud.

Jelikož Česká republika nevyužila zmocnění obsažené v čl. 39 odst. 4 druhá věta stanovit nejnižší nebo nejvyšší počet členů řídicího orgánu, může být představenstvo evropské společnosti, která má sídlo na území České republiky, jednočlenné, bez ohledu na to, zda společnost má nebo nemá jediného akcionáře, kteréžto kritérium se uplatní pro akciové společnosti⁵¹. Určení počtu členů řídicího orgánu je tedy ponecháno stanovám konkrétní evropské společnosti. Oproti české akciové společnosti je navíc úprava liberálnější také v tom smyslu, že stačí, když stanovy namísto určení konkrétního počtu členů představenstva určí pravidla pro stanovení tohoto počtu.

Již samotné Nařízení o SE částečně vymezuje působnost a povinnosti představenstva tak, že informuje dozorčí radu nejméně jednou za tři měsíce o průběhu a předpokládaném vývoji podnikání evropské společnosti (čl. 41 odst. 1 NSE) a neprodleně⁵² informuje dozorčí radu o událostech, které by mohly mít na evropskou společnost významný vliv (čl. 41 odst. 2 NSE). Jak uvádí Dědič a Čech, zakotvuje se tím pro dozorčí radu evropské společnosti dozorová působnost též pro futuro.⁵³

Přímo nařízení o SE rovněž představenstvu stanoví konkrétní povinnosti v procesu přemísťování sídla evropské společnosti (čl. 8 odst. 2 a 3 NSE), dále pro případ, že se evropská společnost účastní založení jiné evropské společnosti fúzí (čl. 20 odst. 1 NSE), pro případ, že se evropská společnost bude účastnit založení jiné holdingové evropské společnosti (čl. 32 odst. 2 NSE) a při přeměně evropské společnosti na národní akciovou společnost (čl. 66 odst. 3 NSE).

⁵¹ Požadavky zvláštních zákonů upravující určité předměty podnikání ohledně složení představenstva akciové společnosti se však uplatní.

⁵² Zde je sporné, zda je české znění nařízení o SE přesné, když ve francouzském znění českému „neprodleně“ odpovídá „včas“ (en temps utile), avšak anglickém znění se významem blíží českému (promptly).

⁵³ Dědič, Čech: Obchodní právo, s. 162.

Další působnost a povinnosti představenstva, resp. jeho členů dále plynou z obchodního zákoníku, jak jsou stanoveny pro představenstvo akciové společnosti.

Nařízení o SE pro představenstvo (na rozdíl od dozorčí rady) neupravuje, kdo volí předsedu představenstva. Proto se uplatí § 194 odst. 3 ObchZ, který stanoví, že předsedu představenstva volí členové představenstva.

3.3.2 *Dozorčí rada evropské společnosti*

Jelikož i právní úprava dozorčí rady v nařízení o SE vychází ze středoevropské koncepce, která odpovídá české právní úpravě, zaměříme se i zde především na specifika oproti právní úpravě dozorčí rady české akciové společnosti.

Dozorčí rada dohlíží na práci představenstva (čl. 40 odst. 1 NSE), může požadovat od představenstva poskytnutí jakýchkoli informací, které jsou potřebné pro výkon dohledu na práci představenstva a provést nebo nechat provést jakákoli šetření potřebná k výkonu jejích povinností.

Česká republika využila zmocnění dané členským státem v čl. 41 odst. 3 druhá věta NSE a v § 25 ZSE stanovila, že možnost od představenstva požadovat, aby poskytlo jakékoli informace, které jsou potřebné pro výkon dohledu na práci představenstva, je oprávněn využít každý člen dozorčí rady. Zároveň však to musí podle tohoto ustanovení zákona o SE být nezbytné pro jeho činnost v dozorčí radě a v důležitém zájmu společnosti s tím, že v případě sporu rozhodne o tomto právu jednotlivého člena dozorčí rady na jeho návrh nebo na návrh představenstva soud. Právo jednotlivých členů dozorčí rady evropské společnosti se sídlem na území České republiky na informace od představenstva je tedy slabší než obdobné právo jednotlivých členů dozorčí rady české akciové společnosti, které podle § 197 odst. 2 ObchZ tato omezení nemá. Je otázkou, zda toto ustanovení tedy není v rozporu se zákazem diskriminace evropské společnosti podle čl. 10 NSE.

Členy dozorčí rady volí valná hromada. Členové první dozorčí rady však mohou být určeni stanovami (čl. 40 odst. 2 NSE). Jelikož podle čl. 6 NSE se stanovami pro účely nařízení o SE rozumí zakladatelská smlouva nebo listina a stanovy, jsou-li předmětem zvláštního dokumentu, znamená to, že pokud je evropská společnost zakládána se sídlem na území České republiky, mohou být první členové dozorčí rady evropské společnosti určeni v zakladatelské smlouvě, resp. zakladatelské listině. Tím však není dotčeno právo účasti zaměstnanců podle dohody o způsobu a rozsahu zapojení zaměstnanců evropské společnosti nebo podle podpůrných ustanovení druhé části zákona o SE.

Pokud jde o počet členů dozorčí rady, platí zde totéž, co bylo uvedeno výše u představenstva: Česká republika nevyužila možnosti stanovit nejnižší ani nejvyšší počet členů dozorčí rady, proto může být dozorčí rada evropské společnosti i jednočlenná, pokud zvláštní právní předpisy upravující určité předměty podnikání nevyžadují, aby měla členů více. Rovněž postačí, když stanovy konkrétné evropské společnosti určí pravidla pro stanovení počtu členů dozorčí rady (čl. 40 odst. 3 NSE).

Na dozorčí radu evropské společnosti se z výše uvedeného důvodu nevztahují pravidla stanovená obchodním zákoníkem ohledně minimálního počtu členů dozorčí rady. Rovněž se na dozorčí radu evropské společnosti nevztahují pravidla stanovená obchodním zákoníkem ohledně délky funkčního období, podle kterých jsou voleni na dobu určenou stanovami, maximálně však 5 let a že první funkční období členů dozorčí rady činí 1 rok od vzniku společnosti. Přednost zde má čl. 46 odst. 1 NSE, které stanoví, že členové orgánu společnosti jsou jmenováni na dobu určenou ve stanovách, která však nesmí přesahovat šest let.⁵⁴ Určí-li tedy na příklad stanovy evropské společnosti se sídlem na území České republiky, že funkční období členů dozorčí rady činí 6 let, bude se toto funkční období vztahovat i na první členy dozorčí rady, pokud se během této doby pokračování výkonu funkce člena dozorčí rady nedostane do rozporu s úpravou participace zaměstnanců.

Dozorčí rada zvolí ze svého středu předsedu. Zde nařízení o SE rovněž stanoví významnou odchylku od právní úpravy české akciové společnosti, že jmenují-li polovinu členů zaměstnanci, může být za předsedu zvolen pouze člen jmenovaný valnou hromadou⁵⁵ (čl. 42 druhá věta NSE).

Další významnou odchylkou oproti úpravě české akciové společnosti je v oblasti schvalování jednání představenstva dozorčí radou. Podle nařízení o SE dozorčí rada představenstvu schvaluje druhy jednání, která jsou vymezená ve stanovách (čl. 48 odst. 1 NSE). Česká republika nevyužila možnosti dané čl. 48 odst. 1 druhý pododstavec, tudíž na rozdíl od akciové společnosti, nemůže dozorčí rada evropské společnosti se sídlem na území České republiky sama stanovit, které druhy jednání vyžadují její schválení. Rovněž tak Česká republika ani nevyužila zmocnění v čl. 48 odst. 2 NSE určit druhy jednání, které musejí být přinejmenším uvedeny ve stanovách evropské společnosti se

⁵⁴ Viz podkapitola 3.2.3.

sídlem na jejím území. To samozřejmě klade zvýšené nároky na zakladatele a akcionáře evropské společnosti se sídlem na území České republiky, neboť ti musejí pečlivě zvážit, která jednání jsou natolik důležitá ve vztahu k zájmům evropské společnosti a jejich akcionářů, že je vhodné je určit ve stanovách jako jednání, ke kterým představenstvo potřebuje souhlas dozorčí rady.

Na dozorčí radu evropské společnosti se nevztahují pravidla obchodního zákoníku ohledně zastoupení zaměstnanců v dozorčí radě stanovená v jeho § 200 odst. 1, 5 až 7, protože na zastoupení zaměstnanců v dozorčí radě evropské společnosti se sídlem na území České republiky se použijí pravidla stanovená v části druhé zákona o SE, která transponují směrnici o SE.

Na dozorčí radu se jinak vztahují ustanovení obchodního zákoníku upravující dozorčí radu akciové společnosti.

3.4 Monistický systém řízení a správy

3.4.1 Platná právní úprava monistického systému evropské společnosti

Monistický systém nařízení o SE upravuje v čl. 43 až 45 a pro evropské společnosti se sídlem na území České republiky ustanovení § 4 a § 26 až 42 zákona o SE. Namísto představenstva a dozorčí rady nalezneme v monistickém systému správní orgán⁵⁶, který podle čl. 43 odst. 1 řídí evropskou společnost.

Pojmenování tohoto systému řízení společnosti je odvozeno z jeho klasické podoby, ve které správní rada spojuje funkci řídicí i kontrolní. V monistickém systému, jak je upraven v zákoně o SE, jsou vedle valné hromady tyto samostatné orgány: i) správní rada, ii) buď předseda-generální ředitel nebo generální ředitel, iii) (fakultativně) delegovaní generální ředitelé.

Jelikož obchodní právo České republiky patří ke středoevropské tradici práva obchodních společností, je pro nás tento systém řízení společnosti nový. Nařízení o SE v čl. 43 odst. 4 dává členským státům, které nemají předpisy o monistickém systému akciových společností, právo přijmou potřebná opatření. Toho český zákonodárce využil a právní úprava monistického systému je obsažena v zákoně o SE, přičemž český zákonodárce

⁵⁵ I v české akciové společnosti může nastat situace, že by zástupci zaměstnanců měli ve správní radě polovinu členů, pokud tak upravují stanovy akciové společnosti - § 200 odst. 1 třetí věta ObchZ. Zde by přesto předsedou dozorčí rady mohl být zvolen člen dozorčí rady zvolený zaměstnanci.

⁵⁶ V souladu s terminologií zákona o SE budeme správní orgán dále nazývat správní radou.

těsně vycházel z právní úpravy francouzské. Pro nedostatek zkušeností s monistickým systémem bylo považováno za vhodné do převzatých ustanovení nezasahovat.⁵⁷

Francie má dlouholeté zkušenosti s monistickým systémem řízení akciové společnosti (société anonyme). Až do roku 1967 to byl jediný přípustný organizační systém francouzské akciové společnosti a dodnes je nejrozšířenějším⁵⁸. S účinností od 1. dubna 1967 byl pod vlivem německého obchodního práva v Code de Commerce (dále v textu též „CdC“) upraven i model dualistický, přičemž akciové společnosti si mohou vybrat, který model použijí.

Právní úprava monistického systému řízení evropské společnosti se sídlem na území České republiky je obsažena v ustanoveních § 26 až 42 ZSE a velmi těsně vychází z úpravy monistického systému řízení akciové společnosti obsaženého v ustanoveních čl. L. 225-17 až L. 225-56 CdC, a to ve znění, které bylo v posledních letech změněno především zákonem 2001-420 z 15. května 2001 o nové ekonomické regulaci⁵⁹. Tento zákon rozdělil do té doby jednotnou úpravu monistického systému řízení akciové společnosti, která vyžadovala, aby předseda správní rady zároveň vykonával obchodní vedení společnosti, na dva podsystemy tak, že si monistická akciová společnost volí, zda bude obchodní vedení vykonávat předseda správní rady (Président Directeur Général) nebo jiná fyzická osoba jmenovaná správní radou, která nese titul generální ředitel (Directeur Général). Tento nový podsystem byl inspirován americkou praxí.⁶⁰

Právní úprava monistického systému v ustanoveních § 26 až 42 ZSE však není komplexní, neboť se zabývá především vymezením orgánů monistického systému, určením jejich vzájemných vztahů a stanovením jejich působnosti jen v obecné rovině, zatímco podrobnosti, zejména většinu konkrétních povinností jednotlivých orgánů, neupravuje. Proto se subsidiárně použijí ustanovení obchodního zákoníku týkající se představenstva nebo dozorčí rady akciové společnosti.

Přes existenci přímo použitelného ustanovení čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu ii) NSE, podle kterého v hierarchii předpisů, kterými se evropská společnost řídí, po národních předpisech vydaných speciálně pro evropskou společnost následují národní předpisy akciového práva, bylo nutné stanovit v zákoně o SE obecné pravidlo, které určí, která

⁵⁷ Pelikánová, s. 187.

⁵⁸ Mestre, s. 113.

⁵⁹ Loi No. 2001-420 du 15 mai 2001 relative aux nouvelles régulations économiques.

ustanovení obchodního zákoníku týkající se představenstva, resp. dozorčí rady akciové společnosti se použijí na správní radu a která se použijí na předsedu-generálního ředitele nebo generálního ředitele, resp. delegovaného generálního ředitele monistické evropské společnosti. Stanovení tohoto pravidla je v souladu se zmocněním čl. 43 odst. 4 NSE.

Toto pravidlo nalezneme v ustanovení § 4 odst. 2 a 3 ZSE. Subsidiarita ustanovení obchodního zákoníku týkajících se představenstva nebo dozorčí rady akciové společnosti je v obou těchto ustanoveních dána tím, že se mají použít, až když zákon o SE v hlavě VI dílu 2⁶¹ neobsahuje zvláštní pravidla pro monisticky organizovanou společnost. Zajímavý je vzájemný vztah obou těchto ustanovení. Zatímco § 4 odst. 2 ZSE upravuje obecně rozdělení ustanovení obchodního zákoníku vztahující se na představenstvo a dozorčí radu mezi správní radu na jedné straně a předsedu-generálního ředitele nebo generálního ředitele nebo delegovaného generálního ředitele na straně druhé, je ustanovení § 4 odst. 3 ZSE pravidlem zvláštním ve vztahu k pravidlu prve zmíněnému, protože dopadá jen na ta ustanovení obchodního zákoníku, která upravují záležitosti, kdy působnost ve stejné věci je ve společnosti s dualistickou strukturou rozdělena mezi představenstvo a dozorčí radu⁶².

Podle obecného pravidla § 4 odst. 2 ZSE platí pro správní radu ustanovení obchodního zákoníku týkající se dozorčí rady akciové společnosti. Ustanovení obchodního zákoníku týkající se představenstva akciové společnosti platí v závislosti na povaze a působnosti těchto orgánů buď pro generálního ředitele (předsedu-generálního ředitele, delegovaného ředitele) nebo pro správní radu.

Podle zvláštního pravidla § 4 odst. 3 ZSE platí v záležitostech, kdy působnost ve stejné věci je v dualistické společnosti rozdělena mezi představenstvo a dozorčí radu, pro generálního ředitele (předsedu-generálního ředitele nebo delegovaného generálního ředitele) ustanovení obchodního zákoníku týkající se představenstva akciové společnosti a pro správní radu platí ustanovení obchodního zákoníku týkající se dozorčí rady akciové společnosti. Tím zákonodárce dosáhl toho, že ve věcech, ve kterých by se v dualistické evropské společnosti uplatnil kontrolní mechanismus spočívající v rozdělení působnosti mezi představenstvo a dozorčí radu, se tento kontrolní mechanismus zachová i v monistické evropské společnosti.

⁶⁰ Cozian, Viandier, Deboissy, s. 257.

⁶¹ Jedná se o ustanovení § 26 až 42 upravující monistický systém.

Nařízení o SE neupravuje, kterým orgánem nebo kterými orgány jednájí monistické evropské společnosti navenek, čili které orgány mají jednatelské oprávnění ve smyslu první směrnice⁶³. Tuto otázku tedy buď upravují národní předpisy vztahující se na monistické akciové společnosti, pokud členský stát takové předpisy má⁶⁴, nebo je upravena v národním prováděcím zákoně k nařízení o SE v případě státu, který předpisy upravující monistickou akciovou společnost nemá, což je případ České republiky.

Podle § 26 odst. 2 ZSE jsou statutárním orgánem evropské společnosti předseda-generální ředitel nebo generální ředitel. Stejný rozsah jednatelského oprávnění mají delegovaní generální ředitelé a správní rada⁶⁵. Jak uvádí I. Pelikánová⁶⁶, bylo by velmi žádoucí, aby se české právo obchodních společností vrátilo k tradičnímu pojetí pojmu *statutární orgán* jako pojmu zahrnujícímu všechny orgány právnické osoby, které jsou upraveny v jeho zakladatelském dokumentu (stanovách), přičemž přiznání jednatelského oprávnění bude záviset na právní formě právnické osoby. Podle současného pojetí českého obchodního práva je statutárním orgánem jen ten orgán, který má jednatelské oprávnění, tedy oprávnění jednat jménem společnosti navenek. Zákon o SE toto bohužel dále komplikuje, když z jeho znění (§ 26 odst. 2 ZSE) vyplývá, že delegovaní generální ředitelé a správní rada sice nejsou statutárními orgány, ale mají stejný rozsah jednatelského oprávnění.⁶⁷

3.4.2 Správní rada evropské společnosti

Nařízení o SE stanoví správní radě povinnost *řídít evropskou společnost* (čl. 43 odst. 1 NSE), *zasedat v intervalech určených stanovami*, nejméně však jednou za tři měsíce, aby projednala průběh a předpokládaný vývoj podnikání evropské společnosti (čl. 44 odst. 1 NSE).

Podle výše uvedeného čl. 43 odst. 1 NSE správní rada řídí evropskou společnost. Členský stát však může stanovit, že generální ředitel nebo generální ředitelé odpovídají

⁶² Jedná se např. o ustanovení § 193 odst. 2 ObchZ.

⁶³ Čl. 8 směrnice č. 68/151/EHS z 9. 3. 1968.

⁶⁴ V případě Francie se jedná o ustanovení čl. L. 225-35 a L. 225-56, které jednatelské oprávnění světuje správní radě, generálnímu řediteli a ve stejném rozsahu delegovanému generálnímu řediteli. Právní úprava v zákoně o SE této právní úpravě odpovídá.

⁶⁵ Naproti tomu slovenský zákon č. 562/2004 Zb., o evropské společnosti v § 22 odst. 1 za statutární orgán označuje jen správní radu, za niž je oprávněn jednat každý její člen, neurčí-li stanoví jinak.

⁶⁶ Pelikánová, s. 187.

⁶⁷ V důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona o evropské společnosti se dočteme, že smyslem této úpravy bylo zajistit, aby monistická evropská společnost měla jeden statutární orgán bez ohledu na to, zda si zvolí podsystem spojující funkci předsedy správní rady a generálního ředitele nebo podsystem tyto funkce oddělující.

za *běžné každodenní vedení společnosti*⁶⁸ za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jejich území. Tohoto zmocnění však český zákonodárce nemohl využít, neboť naše právní úprava akciové společnosti monistický systém nezná. Zákon o SE tedy svěřil odpovědnost za běžné každodenní vedení evropské společnosti do působnosti generálního ředitele nikoli přímo na základě čl. 43 odst. 1 NSE⁶⁹, nýbrž na základě generálního zmocnění čl. 43 odst. 4 NSE, které umožňuje členskému státu přijmout potřebná opatření pro implementaci monistického systému řízení evropské společnosti.

Je otázkou, zda nařízení o SE zmocňuje národního zákonodárce, aby v prováděcím zákoně k nařízení o SE pojem *řízení evropské společnosti* vykládal⁷⁰. Toto zmocnění se dá z čl. 43 odst. 1 druhá věta (případně ve spojení s čl. 43 odst. 4 NSE) nepochybně najít pro oblast *běžného každodenního vedení* společnosti, nikoli již pro oblast, kterou je *strategického řízení*. Zákon o SE zcela podle francouzského vzoru⁷¹ oblast strategického řízení vymezuje v § 40 odst. 1.

Přímo nařízení o SE stanoví správní radě konkrétní povinnosti v procesu přemístování sídla evropské společnosti (čl. 8 odst. 2 a 3 NSE), dále pro případ, že se evropská společnost účastní založení jiné evropské společnosti fúzí (čl. 20 odst. 1 NSE), pro případ, že se evropská společnost bude účastnit založení jiné holdingové evropské společnosti (čl. 32 odst. 2 NSE) a při přeměně evropské společnosti na národní akciovou společnost (čl. 66 odst. 3 NSE).

Doplníme-li, že správní rada má stejný rozsah jednatelského oprávnění jako statutární orgán (§ 26 odst. 2 a § 40 odst. 2 ZSE) a dále jí náleží působnost, která podle obchodního zákoníku náleží dozorčí radě akciové společnosti, a to podle pravidel obsažených v ustanoveních § 4 odst. 2 a 3 ZSE, jak bylo vyloženo výše, můžeme působnost správní rady rozdělit do tří oblastí: strategické řízení evropské společnosti, jednání jménem evropské společnosti, kontrolní působnost.

V oblasti strategického řízení správní rada určuje orientaci činnosti evropské společnosti a v rámci předmětu podnikání se může zabývat kteroukoli zásadní otázkou významnou

⁶⁸ Ve francouzském znění nařízení o SE: „la gestion courante“, v anglickém znění: „the day-to-day management“.

⁶⁹ Tak učinila Francie, když novela (Loi 2005-842 de 26. juillet 2005 pour la confiance et la modernisation de l'économie) mj. do CdC vložila nový čl. L. 229-7, který stanoví, že řízení a správa evropské společnosti se řídí ustanoveními druhého oddílu (o řízení a správě akciových společností) dílu V hlavy II CdC, s výjimkou taxativně vymezených třech ustanovení.

⁷⁰ Příklad zřejmě nespadá pod čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu i) a vykládat evropské právo může pouze Evropský soudní dvůr.

⁷¹ Zde zcela po vzoru CdC čl. L. 225-35.

pro dobré fungování evropské společnosti a prostřednictvím svých usnesení řídit záležitosti těchto otázek se týkající, pokud nespádají do působnosti výslovně svěřené valné hromadě. Tomu je třeba rozumět tak, že správní radě zásadně nenáleží ta část obchodního vedení evropské společnosti, která je běžným každodenním vedením společnosti, ta náleží generálnímu řediteli, případně též delegovaným generální ředitelům. Avšak správní rada si může ad hoc vyhradit rozhodnout i záležitost, která patří do oblasti běžného každodenního vedení společnosti a generální ředitel (delegovaný generální ředitel) se budou muset podřídit⁷². Správní radě však vždy náleží strategické řízení evropské společnosti.

V oblasti jednání jménem evropské společnosti správní rada může **jednat jménem evropské společnosti ve všech věcech**; omezení jednatelského oprávnění správní rady rozhodnutími orgánů evropské společnosti není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna. Evropská společnost je vázána jednáním správní rady, i když překročí předmět podnikání evropské společnosti, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou správní radě svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon (§ 40 odst. 2 ZSE).

Vzniká otázka, kdo je oprávněn jednat jménem správní rady navenek. Konkrétní pravidlo v zákoně o SE chybí, proto podle obecného pravidla § 4 odst. 2 ZSE, s ohledem na to, že se pohybujeme v oblasti, která by v dualistickém systému náležela do působnosti představenstva, aplikujeme ustanovení § 191 odst. 1 třetí věta ObchZ: pokud ze stanov evropské společnosti nevyplývá něco jiného, za správní radu jedná navenek jménem evropské společnosti každý člen správní rady. Na tomto místě je vhodné připomenout, že přes výše uvedené zákon o SE výslovně vylučuje správní radu z okruhu statutárních orgánů, ačkoli ji dává stejný rozsah jednatelského oprávnění jako statutárním orgánům (§ 26 odst. 2 ZSE).⁷³ O nevhodnosti této právní úpravy bylo pojednáno výše.

V oblasti kontrolní působnosti správní radě přísluší dohlížet na realizaci činnosti evropské společnosti, kterou správní rada určila, uskutečňovat kontroly a ověření řízení evropské společnosti, jejího hospodaření a provozu podniku, které považuje za účelné (§ 40 odst. 3 ZSE)⁷⁴ a vykonávat působnost v záležitostech, které obchodní zákoník svěřuje dozorčí radě akciové společnosti (§ 4 odst. 2 ZSE).

⁷² Hodál, Alexander, s. 210, s. 219.

⁷³ Hejda, s. 11.

⁷⁴ § 40 odst. 3 ZSE vychází z čl. L. 225-35 třetí alinea CdC. Toto ustanovení CdC bylo doplněno zákonem č. 2003-706 ze dne 1. srpna 2003 tak, že stanoví povinnost předsedovi-generálnímu řediteli nebo generálnímu řediteli sdělit každému členovi správní rady

Zákon o SE správní radě výslovně svěčuje další konkrétní záležitosti – zejména: i) schvalovat ručení, avaly a jiná zajištění poskytované evropskou společností⁷⁵ (to se nevztahuje na evropskou společnost, která je bankou nebo finanční institucí) (§ 41 odst. 1 ZSE) a ii) schvalovat smlouvy a dohody uvedené v § 33 odst. 1 až 3 ZSE.

Počet členů správní rady nebo pravidla pro jeho stanovení určují stanovy, avšak členský stát může stanovit nejnižší a případně nejvyšší počet členů. Toho, na rozdíl od systému dualistického, Česká republika využila, v stanovení § 26 odst. 1 ZSE je omezení nejméně 3 členové a nejvýše 18 členů, přičemž stanovy mají určit maximální počet členů správní rady. Dědič a Čech upozorňují na to, že Česká republika neměla právo požadovat, aby stanovy evropské společnosti určovaly nejvyšší počet členů správní rady, když nařízení o SE ji k tomu nezmocnilo.⁷⁶ Již samotné nařízení o SE rovněž stanoví, že počet členů správní rady musí být nejméně tři, pokud je účast zaměstnanců upravena v souladu se směrnicí o SE (čl. 43 odst. 2 druhý pododstavec NSE).

Člena nebo členy správní rady jmenuje valná hromada. Nařízení o SE umožňuje, aby členové prvního správní rady „mohli být jmenováni stanovami“. Za použití vykládacího pravidla obsaženého v čl. 6 NSE tedy mohou být první členové správní rady evropské společnosti se sídlem na území České republiky určeni zakladatelskou smlouvou nebo zakladatelskou listinou. Tím ovšem není dotčena úprava účasti zaměstnanců přijatá podle směrnice o SE. Podle § 28 ZSE může být člen správní rady, který nezastupuje ve správní radě zaměstnance evropské společnosti, kdykoli odvolán valnou hromadou.

Podle čl. 47 odst. 1 NSE stanovy evropské společnosti mohou povolit společnosti nebo jiné právnické osobě, aby byla členem jednoho z jejích orgánů, nestanoví-li jinak právní předpisy vztahující se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo evropské společnosti⁷⁷. Protože český obchodní zákoník obecně neumožňuje právnické osobě být členem představenstva nebo dozorčí rady, vyplývá nemožnost ustanovit členem správní rady jinou než fyzickou osobu již ze samotného nařízení o SE a nebylo třeba toto opakovat v ustanovení § 26 odst. 1 zákona o SE. Rovněž v tomto ustanovení je nadbytečně uvedeno, že taková fyzická osoba musí splňovat podmínky

všechny dokumenty a informace nutné pro výkon jejich působnosti. CdC tedy na rozdíl od ZSE umožňuje každému členu správní rady vykonávat kontroly jménem správní rady samostatně.

⁷⁵ Správní rada však může udělit předsedovi správní rady oprávnění, aby v rámci celkové částky, kterou určí, poskytoval jménem evropské společnosti ručení, avaly a jiná zajištění (§ 41 odst. 2 ZSE).

⁷⁶ Dědič, Čech: Evropská akciová společnost, s. 343.

⁷⁷ Evropská společnost se sídlem na území Francouzské republiky tak může mít členem správní rady právnickou osobu, protože to pro akciovou společnost povoluje čl. L. 225-20 CdC, pokud tak umožní její stanovy.

stanovené obchodním zákoníkem pro členství v představenstvu akciové společnosti, když toto rovněž vyplývá z přímo závazného čl. 47 odst. 2 písm. a) NSE.

Platí zde navíc další omezení (§ 28 odst. 2 ZSE), že jedna fyzická osoba nemůže být současně členem více než pěti správních rad nebo představenstev evropských společností nebo akciových společností. Oproti francouzské právní úpravě, ze které ustanovení vychází⁷⁸, i oproti obdobnému ustanovení zákona o SE vztahujícímu se na generální ředitele (§ 37 odst. 1 ZSE) není zde stanoveno, že by se měly zohledňovat pouze funkce vykonávané ve společnostech se sídlem v tuzemsku; nezbývá než ustanovení interpretovat tak, že se započítávají funkce ve správních radách a v představenstvech evropských společností nebo akciových společností ve všech členských státech EU, resp. i v dalších státech tvořících EHP. Pokud jde o akciové společnosti, je dále otázkou, zda se do limitu započítávají pouze členství v představenstvech a správních radách těch právních forem akciových společností, jejichž výčet obsahuje Příloha I nařízení o SE, nebo i v dalších národních formách akciových společností v této příloze neuvedených. Překvapivě v ustanovení ani nenacházíme zvýhodněný režim pro podnikatelská seskupení a společnosti, jak stanoví právní úprava francouzská⁷⁹. Nejasné jsou důsledky porušení tohoto zákazu⁸⁰.

Český zákonodárce v zákoně o SE z francouzské právní úpravy⁸¹ nepřevzal pravidlo, že člen správní rady volený valnou hromadou musí být vlastníkem takového množství akcií, které určují stanovy. Pro evropskou společnost se sídlem na území České republiky tedy platí, že členem správní rady může být i osoba, která nevlastní žádné akcie předmětné evropské společnosti. Toto řešení se však zdá být velmi vhodné, když pro členy orgánů akciové společnosti obchodní zákoník rovněž nestanoví požadavek vlastnictví akcií společnosti a nařízení o SE v čl. 10 stanoví zákaz diskriminace evropské společnosti proti národní akciové společnosti.

Pokud jde o odměňování členů správní rady, neobsahuje nařízení o SE ani zákon o SE zvláštní ustanovení. Podle čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu ii) NSE a za použití ustanovení § 4

⁷⁸ Čl. L. 225-21 CdC.

⁷⁹ Čl. L. 225-21 CdC se do limitu pěti funkcí nezapočítávají členství ve správních radách společností kontrolovaných mateřskými společnostmi, ve kterýchžto osoba funkci vykonává. Dále pokud osoba vykonává funkci člena správní rady ve společnosti, která nemá kótované akcie, a ve společnostech jí ovládaných, započítává se každá taková skupina do limitu jako jeden mandát, pokud počet mandátů takto stanovených nepřevyší 5. Viz též Cozian, Viandier, Deboissy, s. 260.

⁸⁰ Dvořák, s. 561 upozorňuje, že zde na rozdíl od úpravy dualistické evropské společnosti není stanovena sankce zániku funkcí po třech měsících.

⁸¹ Čl. L. 225-25 CdC.

odst. 2 ZSE dospějeme k ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ, takže na pínění vzniká členům správní rady nárok z právního nebo vnitřního předpisu, jinak jej lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce⁸².

Funkce člena správní rady zanikne odvoláním z funkce valnou hromadou, avšak odvolání členů správní rady zastupujících zaměstnance se řídí buď podle dohody o způsobu a rozsahu zapojení zaměstnanců, pokud byla uzavřena (§ 54 ZSE), nebo podpůrnými ustanoveními (§ 64 ZSE). Dále funkce člena správní rady zanikne uplynutím funkčního období⁸³, smrtí nebo odstoupením z funkce. Na případy odstoupení z funkce se na základě čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu ii) NSE uplatní § 66 odst. 1 ObchZ.

Na rozdíl od úpravy francouzské zákon o SE neobsahuje žádné pravidlo ohledně nejvyššího přípustného věku člena správní rady, ani fikci jeho odstoupení z funkce pro případ, že tento maximální věk překročí⁸⁴. Toto řešení se rovněž zdá být správným, když nařízení o SE v čl. 10 stanoví zákaz diskriminace evropských společností proti národním akciovým společnostem.

Jestliže počet členů správní rady klesl pod stanovami určené minimum, ale neklesl pod zákonem určené minimum (tedy 3), musí správní rada provést kooptaci do tří měsíců od okamžiku, kdy tento stav nastal. Pokud počet členů správní rady klesl pod zákonem stanovené minimum (tedy pod 3), jsou členové správní rady povinni bezodkladně svolat valnou hromadu, která zvolí nové členy správní rady (§ 27 odst. 3, 4 ZSE). Jestliže správní rada nepřistoupí ke kooptaci členů nebo nesvolá valnou hromadu, může každý, kdo na tom má právní zájem, navrhnout soudu, aby jmenoval mandátáře pověřeného svoláním valné hromady za účelem volby chybějícího člena. Tato pravidla však neplatí pro členy správní rady, kteří zastupují ve správní radě zaměstnance. V takovém případě správní rada učiní nezbytné kroky k tomu, aby noví členové správní rady mohli být zaměstnanci či jejich zástupci co nejrychleji zvoleni či jmenováni (§ 27 odst. 6 ZSE).

Výše uvedené pravidlo o jmenování mandátáře pověřeného svoláním valné hromady za účelem volby chybějícího člena správní rady je v konkurenci s ustanovením § 194 odst. 2 ObchZ, které stanoví, že na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, jmenuje

⁸² Francouzská právní úprava je v této oblasti podrobnější (čl. L. 225-44 a násl. CdC), když zejména stanoví, že odměnu předsedy správní rady určuje správní rada.

⁸³ S případným až tříměsíčním prodloužením podle § 194 odst. 2 pátá věta – bliže viz podkapitola 3.2.3.

⁸⁴ Srov. čl. L. 225-19 CdC, který stanoví požadavek, aby stanovy určily maximální věk, který se bude vztahovat na všechny členy správní rady nebo na určitý jejich podíl. Subsidiárně pak CdC stanoví, že členové správní rady, kteří překročili věk 70 let, nesmí

chybějícího člena přímo soud. Vzhledem k tomu, že zákon o SE má podle čl. 9 odst. 1 písm. c) bod i) NSE přednost, přikláním se k názoru, že soud může pouze jmenovat mandátáře, nikoli též přímo jmenovat člena správní rady.⁸⁵

Pravidla pro svolání, usnášení, pro vedení evidence přítomných, pořizování zápisů ze schůzí a formu a náležitosti rozhodnutí správní rady mají upravovat stanovy evropské společnosti (§ 30 odst. 1 ZSE). Nejméně je však správní rada povinna zasedat jednou za tři měsíce, aby projednala průběh a předpokládaný vývoj evropské společnosti (čl. 44 odst. 1 NSE). Předseda správní rady je povinen vyhovět žádostem o svolání správní rady s programem, který určí (§ 30 odst. 2 až 4 ZSE) nejméně jedna třetina členů správní rady⁸⁶, pokud správní rada není svolána po dobu delší než 2 měsíce⁸⁷, a dále kdykoli, požádá-li o to generální ředitel.

Není-li však správní rada svolána po dobu delší než 3 měsíce, mohou ji členové tvořící alespoň jednu třetinu všech členů správní rady svolat sami (§ 30 odst. 5 ZSE).

K účasti na schůzích správní rady musí být vždy přizván generální ředitel, a určí-li to stanovy, také delegovaní generální ředitelé (§ 32 ZSE).

Z praktického hlediska je zajímavou otázkou, zda správní rada může rozhodovat i mimo schůze, tedy bez současné fyzické přítomnosti potřebného počtu jejích členů na jednom místě – zejména prostřednictvím videokonferencí⁸⁸. Samotné ustanovení čl. 50 odst. 1 NSE by mohlo být interpretováno i tak, že tuto možnost nevylučuje. V rámci oddílu 2 (Monistický systém) hlavy III, jako oddílu speciálnímu ve vztahu k oddílu 3 téže hlavy, však nacházíme čl. 44 odst. 1 NSE, které i v jiných jazykových zněních⁸⁹ stanoví povinnost správní radě se sejít (zasedat) v intervalech určených ve stanovách, nejméně však jednou za tři měsíce, aby projednala průběh a předpokládaný vývoj evropské

tvořit více než třetinu členů správní rady. CdC dále stanoví, že pokud stanovy neobsahují jinou úpravu, tak se na člena správní rady, který překročil maximální věk, hledí, jako kdyby se vzdal své funkce.

⁸⁵ Stejný názor má Dvořák, s.552.

⁸⁶ Slovenský zákon o európskej spoločnosti (§ 27 odst. 2) dává právo každému členovi správní rady požadovat kdykoli svolání správní rady, a pokud mu předseda správní rady nevyhoví do dvou týdnů, může zasedání správní rady svolat sám.

⁸⁷ Zde tedy zákon o SE de facto opravňuje třetinu členů správní rady dosáhnout na základě žádosti svolání správní rady již po dvou měsících od poslední schůze, ačkoli ještě neuplynul maximální interval stanovený v nařízení o SE ve výše uvedeném čl. 44 odst. 1. Podle mého názoru to neznamená přímé zavedení přísnějšího požadavku na frekvenci zasedání správní rady v rozporu s nařízením o SE, které toto národnímu zákonodárci neumožňuje, nýbrž pouze posílení práv jednotlivých členů správní rady dosáhnout svolání správní rady po uplynutí určité doby od posledního zasedání správní rady.

⁸⁸ Francouzská právní úprava (národních) akciových společností správní radě umožňuje, vyjma případů rozhodování o nejdůležitějších daňových záležitostech, přijímat rozhodnutí i bez současné fyzické přítomnosti členů správní rady pomocí videokonferencí – viz Cozian, Viandier, Deboissy, s. 263.

⁸⁹ V anglickém znění: „The administrative organ shall meet at least...“, ve francouzském znění: „L'organe d'administration se réunir au moins...“.

společnosti. Pro nepřipustnost rozhodování správní rady mimo zasedání je možné použít i další argument, totiž požadavek na soulad zapsaného a skutečného sídla evropské společnosti, jak jej stanoví čl. 7 NSE. Sídlo evropské společnosti se musí nacházet ve stejném členském státě jako její správní ústředí, přičemž členský stát může uložit povinnost mít správní ústředí a sídlo na stejném místě, čehož náš zákonodárce využil v § 5 ZSE. Pokud by tedy správní rada evropské společnosti se sídlem zapsaným na území České republiky zasedala převážně mimo místo, kde má evropská společnost zapsané sídlo, nebo by rozhodovala převážně prostřednictvím videokonferencí, mohlo by být shledáno, že se její správní ústředí nenachází v místě, které má evropská společnost zapsané jako své statutární sídlo.⁹⁰

Přikláním se proto k názoru, že nařízení o SE vylučuje jak případnou právní úpravu národní, tak úpravu ve stanovách konkrétní evropské společnosti, která by umožňovala rozhodovat správní radě jinak než na schůzích, tzn. za současné fyzické přítomnosti tolika jejích členů, aby byla splněna pravidla usnášeníschopnosti.⁹¹

Správní radě má podle zákona o SE zvláštní pravomoc za podmínek určených stanovami rozhodnout, která varianta monistického systému se v evropské společnosti uplatní: zda s předsedou-generálním ředitelem nebo s generálním ředitelem. Toto rozhodnutí podléhá zápisu do obchodního rejstříku na základě návrhu podaného předsedou správní rady (§ 35 odst. 2 ZSE). Ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že zápis do obchodního rejstříku je toliko povahy deklaratorní. Správní rada může tedy generálním ředitelem jmenovat buď předsedu správní rady (předseda-generální ředitel) nebo jinou osobu, která však nesmí být členem správní rady, což vyplývá ze znění § 35 odst. 1 ZSE⁹².

3.4.3 Předseda správní rady

Správní rada volí ze svého středu předsedu. Volí-li polovinu členů správní rady zaměstnanci, může být za předsedu zvolen pouze člen jmenovaný valnou hromadou (čl. 45 NSE). Zákon o SE doplňuje, že jej správní rada ze svých členů volí bezodkladně a že ho může kdykoli odvolat z funkce, přičemž předseda správní rady může být odvolán jen za předpokladu, že nadpoloviční většina počtu hlasů požadujících odvolání patří členům

⁹⁰ Pak by ji rejstříkový soud mohl vyzvat ke zjednání nápravy a neuposlechla-li by a neučinila opatření uložená soudem podle čl. 64 odst. 1 NSE v přiměřené lhůtě, kterou jí soud určil, mohl by ji soud rozhodnutím zrušit a jmenovat likvidátora.

⁹¹ Tudíž se domnívám, že ani evropská společnost se sídlem ve Francii nebude moci využít možnosti dané CdC rozhodovat prostřednictvím videokonferencí.

⁹² Stejně Dvořák, s. 546.

správní rady zvoleným valnou hromadou (§ 29 odst. 1 ZSE). Předseda správní rady je volený na období, které nesmí přesáhnout délku jeho funkčního období jako člena správní rady (§ 29 odst. 3 ZSE). Pokud je tedy člen správní rady volen předsedou správní rady bezprostředně po zvolení členem správní rady, může být volený až na období, které stanovy určují jako funkční období člena správní rady, které však nesmí stanovit delší funkční období než 6 let.

Zákon o SE nestanoví žádný požadavek na úpravu věkového limitu ve stanovách⁹³ pro výkon funkce předsedy správní rady, což lze pokládat za řešení správné s ohledem na zákaz diskriminace evropské společnosti proti společnostem akciovým (čl. 10 NSE).

V případě dočasné nezpůsobilosti předsedy správní rady vykonávat svou funkci může správní rada dočasně pověřit člena správní rady výkonem funkce předsedy. V případě úmrtí nebo odstoupení předsedy správní rady, jestliže jej správní rada nemohla nahradit jedním ze svých členů, může správní rada kooptovat náhradního člena správní rady, který bude vykonávat funkci předsedy (§ 27 odst. 1 ZSE).

Působnost předsedy správní rady vymezuje § 29 odst. 4 ZSE tak, že reprezentuje správní radu, organizuje a řídí činnost správní rady, o níž podává zprávu valné hromadě, dohlíží na dobré fungování orgánů evropské společnosti a sleduje, zda členové správní rady jsou schopni řádně vykonávat svou funkci.

Kromě toho na základě pravidla § 4 odst. 2 ZSE se uplatní zejména § 201 odst. 3 ObchZ, čtvrtá věta tak, že předseda správní rady podepisuje zápis o zasedání správní rady.

Podle ustanovení § 35 odst. 2 ZSE předseda správní rady podává bez zbytečného odkladu po rozhodnutí správní rady, zda společnost bude řízena předsedou-generálním ředitelem nebo jiným generálním ředitelem, návrh na zápis této skutečnosti do obchodního rejstříku.

Podle ustanovení § 41 odst. 2 ZSE může správní rada předsedu pověřit, aby v rámci celkové částky, kterou určí, poskytoval jménem evropské společnosti ručení, avaly a jiná zajištění.

⁹³ Na rozdíl od právní úpravy francouzské, která jak akciovým společnostem, tak evropským společnostem ukládá, aby ve svých stanovách určily maximální věk předsedy správní rady, přičemž pokud tak ve stanovách určeno není, platí věk 65 let (čl. L. 225-48 CdC).

3.4.4 Generální ředitel

Podle ustanovení § 35 odst. 3 ZSE platí pro předsedu-generálního ředitele i ustanovení o generálním řediteli. Proto to, co je dále v textu uvedeno o generálním řediteli, platí i pro předsedu-generálního ředitele.

Generálního ředitele volí a odvolává správní rada, která rovněž určuje jeho odměnu.

Postavení generálního ředitele se podle § 35 odst. 4 Zákona o SE řídí § 66 obchodního zákoníku a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti. To znamená zejména, že může ze své funkce odstoupit, je však povinen to oznámit orgánu, jehož je členem, nebo orgánu, který ho zvolil nebo jmenoval (tedy správní radě), že vztah mezi ním a společností se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností, a dále že závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy. Dopadají tedy na něj v plné rozsahu mj. ustanovení obchodního zákoníku o způsobilosti výkonu funkce (§ 381 a § 194 odst. 7 ObchZ), zákazu konkurence (§ 196) a odpovědnosti za škodu a zákonné ručení (§ 194 odst. 5 a 6 ObchZ). Nevztahují se však na něj ustanovení § 196a ObchZ, protože ZSE má vlastní právní úpravu opatření proti konfliktu zájmů v ustanovení § 33.

Problematickou je otázka délky funkčního období generálního ředitele. Pokud funkci generálního ředitele vykonává předseda správní rady (předseda-generální ředitel), domnívám se, že pravidlo čl. 46 odst. 1 NSE vzhledem ke svému zařazení do oddílu 3 v rámci hlavy III NSE mimo jakoukoli pochybnost na něj dopadá. Toto ustanovení stanoví, že funkční období určují stanovy, nesmí však přesáhnout šest let.⁹⁴ Zároveň je nutné aplikovat ustanovení § 29 odst. 3 ZSE, které stanoví, že předseda je volen na období, které nesmí přesáhnout délku jeho funkčního období jako člena správní rady a ustanovení § 35 odst. 1 a 2 ZSE. Z ustanovení § 35 odst. 1 ZSE nikterak nevyplývá, že by mělo podléhat zvláštnímu režimu období, po které je člen správní rady ve funkci předsedy správní rady, a období, po které je tento člen správní rady ve funkci generálního ředitele, ba naopak z § 35 odst. 2 ZSE a contrario plyne, že aby došlo k tomuto oddělení funkcí, musela by nejprve správní rada rozhodnout o změně subsystému monistického systému na ten s odděleným generálním ředitelem. Lze proto uzavřít, že předseda-

⁹⁴ S případným prodloužením výkonu funkce až o tři měsíce, o kterém bylo pojednáno v podkapitole 3.2.3.

generální ředitel plní funkci generálního ředitele, dokud je ve funkci předsedy správní rady.

Složitější je tato otázka u odděleného generálního ředitele. Oddíl 3 hlavy III nařízení o SE včetně ustanovení čl. 46 odst. 1 vzhledem ke znění ustanovení čl. 38 NSE zřejmě dopadá pouze na představenstvo, dozorčí radu a správní radu evropské společnosti, nikoli též na další orgány evropské společnosti upravené národními právními předpisy. To by mělo ten důsledek, že se na délku funkčního období odděleného generálního ředitele na základě čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu ii) NSE za použití § 4 odst. 2 ZSE použije právní úprava funkčního období představenstva akciové společnosti obsažená v § 194 odst. 1 ObchZ. To by znamenalo, že funkční období odděleného generálního ředitele určují stanovy, nesmí však přesáhnout pět let⁹⁵. Nezdá se být vhodné, aby byla jinak upravena maximální délka funkčního období generálního ředitele, který je předsedou správní rady, a generálního ředitele odděleného. Lze přepokládat, že to nebylo úmyslem českého zákonodárce a bude vhodné tento nedostatek napravit novelou zákona o SE.

Zákon o SE na rozdíl od francouzské právní úpravy nestanoví požadavek, aby stanovy evropské společnosti určily nejvyšší věk generálního ředitele nebo delegovaného generálního ředitele, ani subsidiární úpravu maximálního věku⁹⁶. Zde by tomu nebránilo pravidlo zakazující diskriminaci evropské společnosti proti národní akciové společnosti, když právní úprava akciové společnosti generálního ředitele neupravuje.

Jedna fyzická osoba nesmí vykonávat současně více než jednu funkci generálního ředitele evropské společnosti se zapsaným sídlem na území České republiky (§ 37 odst. 1 ZSE). Vzhledem k ustanovení § 35 odst. 3 se toto omezení vztahuje i a výkon funkce předsedy-generálního ředitele, tedy pokud je určitá fyzická osoba již předsedou-generálním ředitelem v evropské společnosti na území České republiky, už nemůže být generálním ředitelem v jiné evropské společnosti na území České republiky a obráceně. Ustanovení § 37 odst. 2 ZSE stanoví výjimku z tohoto pravidla ve prospěch podnikatelských seskupení tak, že je možné vykonávat druhý mandát v evropské společnosti ovládané evropskou společností, v níž je vykonáván první mandát, nejsou-li akcie ovládané evropské společnosti kótované⁹⁷. Porušení těchto pravidel nezpůsobí

⁹⁵ Stejný názor zastává Dvořák, s. 557.

⁹⁶ Srov. čl. L. 225-54 CdC.

⁹⁷ Toto ustanovení má svůj vzor v čl. L. 225-54-1 CdC ve znění zákona 2001-420 z 15. května 2001 o nové ekonomické regulaci. Mezitím však již bylo toto ustanovení CdC opět novelizováno zákonem 2002-1303 ze dne 29. října 2002 tak, že je nyní mírnější v tom smyslu, že pro výkon druhého mandátu generálního ředitele postačuje, aby byla splněna jedna z těchto podmínek: 1. druhý

okamžitou neplatnost zvolení do funkce, avšak taková osoba je povinna odstoupit z jedné z funkcí do 3 měsíců od svého zvolení nebo jmenování, které způsobilo takové porušení, přičemž marným uplynutím lhůty zaniká funkce později nabytá, aniž je dotčena platnost usnesení, na jejichž přijetí se generální ředitel podílel (§ 37 odst. 3 ZSE). Zde je samozřejmě také velmi podstatnou otázkou platnosti právních úkonů, které jménem evropské společnosti taková osoba, které funkce již takto zanikla, učinila vůči třetím osobám. Vzhledem k normě stanovené v ustanovení § 35 odst. 4 ZSE se zřejmě i na tyto případy se vztahuje pravidlo § 194 odst. 7 poslední věta ObchZ, že totiž práva třetích osob nabytá v dobré víře, nejsou dotčena. Chráněn by tedy byl kontrahent, který byl v dobré víře, neboť jednal v důvěře v zápis do obchodního rejstříku.

Již v kapitole věnované správní radě bylo uvedeno, že na základě generálního zmocnění čl. 43 odst. 4 NSE, které umožňuje členskému státu přijmout potřebná opatření pro implementaci monistického systému, svěřil český zákonodárce odpovědnost za *běžné každodenní vedení* společnosti generálnímu řediteli. Generální ředitel je rovněž statutárním orgánem společnosti (§ 26 odst. 1 ZSE).

Generálnímu řediteli jsou tedy svěřeny tyto dvě oblasti působnosti: i) obchodní vedení evropské společnosti, které není strategickým řízením, ii) jednání jménem evropské společnosti.

Již podle samotného Nařízení o SE generální ředitel vypracovává projekt přeměny evropské společnosti na akciovou společnost a zprávu k němu (čl. 66 odst. 3 NSE) a zveřejňuje projekt přeměny (čl. 66 odst. 4 NSE).

Ustanovení § 35 odst. 1 ZSE tak stanoví, že *obchodní vedení*⁹⁸ společnosti přísluší buď předsedovi správní rady, který za ně nese odpovědnost (předseda-generální ředitel), nebo jiné fyzické osobě jmenované správní radou, která má titul generální ředitel. Rovněž v § 39 odst. 1 první věta ZSE je duplicitně, že generální ředitel vykonává obchodní vedení evropské společnosti. Vykonává svou působnost v rámci předmětu podnikání evropské společnosti, s výjimkou působnosti, kterou nařízení o SE nebo *zákon výslovně přiznává* valné hromadě a správní radě (§ 39 odst. 1 ZSE). Zde je zajímavý rozdíl v úpravě působnosti generálního ředitele oproti představenstvu akciové společnosti v § 191 odst. 1

mandát je možné vykonávat ve společnosti ovládané společností, ve které je vykonáván mandát první, nebo 2. druhý mandát může být vykonáván ve společnosti, jejíž akcie nejsou kótované.

⁹⁸ Ve francouzském znění čl. L. 225-51-1 CdC, který byl předlohou pro § 35 odst. 1 ZSE, odpovídá pojmu obchodní vedení pojem všeobecné řízení (*la direction générale*).

ObchZ, které rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou obchodním zákoníkem *nebo stanovami* vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. Má to znamenat, že stanovy monistické evropské společnosti se sídlem na území České republiky nemohou rozšiřovat působnost valné hromady podle § 187 odst. 1 písm. n) ObchZ? Nikoli, přednost má ustanovení čl. 52 druhého odstavce NSE, které umožňuje stanovám evropské společnosti rozšířit působnost valné hromady.

Zatímco tedy valná hromada a správní rada mají působnost vymezenou taxativním způsobem, generální ředitel (resp. předseda-generální ředitel) má působnost vymezenou „zbytkovou klauzulí“.

Generální ředitel jedná jménem evropské společnosti navenek ve všech věcech. Obdobně jako v případě akciové společnosti jsou ustanovení stanov a rozhodnutí správní rady omezující působnost generálního ředitele vůči třetím osobám neúčinná⁹⁹ (§ 39 odst. 3 ZSE). Chybí však výslovná úprava vnější účinnosti usnesení valné hromady omezujících působnost generálního ředitele. Nezbyvá než za použití pravidla § 4 odst. 2 ZSE aplikovat ustanovení § 191 odst. 2 ObchZ a dospět k závěru, že i tato omezení jsou vůči třetím osobám neúčinná¹⁰⁰.

Na rozdíl od úpravy správní rady (§ 40 odst. 2 ZSE) zákon o SE nestanoví důsledky překročení předmětu podnikání evropské společnosti generálním ředitelem (delegovaným generálním ředitelem) při jednání jménem společnosti navenek. Zřejmě se proto podle čl. 9 odst. 1 písm. c) bodu ii) za použití § 4 odst. 2 ZSE uplatní pravidlo stanovená v § 13 odst. 4 ObchZ, které stanoví, že právnická osoba je vázána vůči třetím osobám jednáním uskutečněným jejím statutárním orgánem, i když překročil rozsah jejího předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěčuje nebo dovoluje svěřit zákon. Důsledky překročení předmětu podnikání evropské společnosti generálním ředitelem při jednání navenek jsou tedy stejné jako v případě správní rady.

3.4.5 Delegovaný generální ředitel

Rovněž postavení delegovaných generálních ředitelů se podle § 35 odst. 4 zákona o SE řídí § 66 obchodního zákoníku a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti.

⁹⁹ Čl. 9 směrnice č. 68/151/EHS z 9. 3. 1968.

¹⁰⁰ Viz Dvořák, s. 556.

Delegovaní generální ředitelé jsou fakultativním orgánem v monistickém systému řízení evropské společnosti. Jednoho nebo více (maximální počet určují stanovy, nesmí však převýšit pět) delegovaných generálních ředitelů může jmenovat správní rada, a to pouze na návrh generálního ředitele, aby asistovali generálními řediteli. Tuto funkci mohou zastávat rovněž pouze osoby fyzické (§ 36 odst. 1 a 2 ZSE). Delegovaný generální ředitel může být odvolán správní radou na návrh generálního ředitele.

Zákon o SE neupravuje, zda mohou být delegovanými generálními řediteli zvoleni členové správní rady. V zájmu zachování rovnováhy mocí ve správní radě mezi větví výkonnou a větví kontrolní je žádoucí, aby nejméně polovině členů správní rady nepříslušelo vykonávat běžné obchodní vedení. Toto pravidlo, které můžeme nalézt v řadě kodexů corporate governance jiných evropských států¹⁰¹ nebo i v Doporučení Komise¹⁰² tedy pro evropskou společnost se sídlem na území České republiky není závazné. Přitom pokud by většinu správní rady evropské společnosti tvořili delegovaní generální ředitelé, došlo by de facto k výraznému oslabení kontrolní funkce správní rady. Prováděcí zákony k nařízení o SE v Německu a ve Slovenské republice tento požadavek výslovně stanoví¹⁰³. Z důvodu zajištění ochrany zájmu investorů, věřitelů a případně dalších skupin bude i v České republice vhodné tento princip corporate governance dodržovat, tedy zakotvit jej ve stanovách evropské společnosti.

Jistá odvozenost funkce delegovaného generálního ředitele od funkce generálního ředitele se projevuje v tom, že když generální ředitel přestane vykonávat svou funkci nebo ji vykonávat nemůže, delegovaný generální ředitel zůstává ve funkci do jmenování nového generálního ředitele. Správní rada však může rozhodnout jinak (§ 38 odst. 2 ZSE), tedy i o jeho odvolání, aniž by v této situaci potřebovala součinnost nového generálního ředitele.

Rozsah působnosti svěřené delegovanému řediteli a dobu trvání jeho funkce určí správní rada v dohodě s generálním ředitelem (§ 39 odst. 4 ZSE), přičemž mu nemůže být svěřena působnost, kterou nemůže mít generální ředitel. Ve Francii bývají delegovaným generálním ředitelům svěřovány jednotlivé oblasti činnosti společnosti (finance, marketing, právo, personalistika atd.).

¹⁰¹ Například britský The Combined Code on Corporate Governance z června 2006 nebo ve francouzský Le gouvernement d'entreprise des sociétés cotées.

¹⁰² Doporučení Komise ze dne 15. února 2005 o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze (2005/162/ES).

Delegovaného generálního ředitele sice zákon o SE za statutární orgán monistické evropské společnosti neoznačuje, zároveň však mu svěřuje stejný rozsah jednatelského oprávnění jako mají statutární orgány (§ 26 odst. 2 ZSE) a dále stanoví, že vůči třetím osobám má stejný rozsah jednatelského oprávnění jako generální ředitel (§ 39 odst. 5 ZSE). To znamená, že jedná jménem evropské společnosti navenek ve všech věcech a že ustanovení stanov a rozhodnutí správní rady jeho omezující jsou vůči třetím osobám neúčinná.

¹⁰³ Hodál, P.; Alexander, J.: cit.d., s. 220.

Závěr

Nařízení o evropské společnosti je první nadnárodní právní úpravou obchodní společnosti, zároveň je však pouze právní úpravou rámcovou, která je funkční pouze se subsidiárním použitím národních právních předpisů. V oblasti struktury evropské společnosti nařízení obsahuje pouze elementární úpravu monistického a dualistického systému řízení.

Vzhledem ke skutečnosti, že nařízení ve své hlavě III – struktura SE obsahuje nemnoho zmocnění pro stanovy evropské společnosti upravit nějakou otázku odchylně od nařízení o SE nebo od národního práva členského státu jejího sídla, většinu pravidel upravujících organizační systém evropské společnosti najdeme právě v národních právních řádech jednotlivých členských států.

Ačkoli si evropská společnost bez ohledu na to, ve kterém členském státě se nachází její sídlo, může zvolit mezi monistickým a dualistickým systémem řízení, konkrétní podoba těchto systémů bude v různých členských státech dosti odlišná, protože je dána jejich národními předpisy. Do jaké míry mohou stanovy konkrétní evropské společnosti určit výslednou podobu jejího systému řízení tak závisí na tom, zda národní právní předpisy akciového práva státu, ve kterém má sídlo, a případně i národní právní předpisy tohoto státu vydané speciálně pro evropskou společnost, jsou povahy převážně dispozitivní nebo kogentní.

Evropská společnost se sídlem na území České republiky, která si zvolí dualistický systém řízení, se bude převážně řídit právní úpravou organizačního systému akciové společnosti, obsaženou v obchodním zákoníku, která je z velké většiny povahy kogentní. To znamená, že její systém řízení bude dán převážně obchodním zákoníkem a bude obdobný systému řízení akciové společnosti. Jsou zde však některé velmi důležité odlišnosti od akciové společnosti.

Pokud jde o způsob ustavení představenstva, nařízení o SE primárně stanoví, že její členy volí dozorčí rada. Pokud mají být členové představenstva voleni valnou hromadou, musejí tak výslovně uvádět stanovy evropské společnosti. Stanovy nemusejí určovat konkrétní počet členů představenstva a dozorčí rady, musejí však upravovat způsob, jakým se počet členů těchto orgánů určí. Představenstvo i dozorčí rada může být jednočlenná bez ohledu na počet akcionářů evropské společnosti, pokud je tato možnost

v souladu s právní úpravou zapojení zaměstnanců a se stanovami konkrétní evropské společnosti a pokud předmět podnikání takové evropské společnosti není upraven zvláštními zákony, které by vyžadovaly určitý minimální počet členů těchto orgánů. Stanovy dualistické evropské společnosti mohou, na rozdíl od akciové společnosti, upravovat až šestileté funkční období členů představenstva a členů dozorčí rady. Neuplatní se ani obchodním zákoníkem stanovené omezení funkčního období první dozorčí rady. Vyloučena je možnost kooptace člena představenstva, protože nařízení o SE upravuje dočasné doplnění představenstva členem dozorčí rady. V rozporu se zákazem diskriminace evropské společnosti se zdá být ustanovení zákona o SE, podle kterého je právo jednotlivého člena dozorčí rady vyžadovat po představenstvu informace omezeno na případy, kdy je to nezbytné pro činnost člena v dozorčí radě a v důležitém zájmu společnosti, neboť tak je slabší než obdobné právo člena dozorčí rady akciové společnosti.

Zákon o evropské společnosti upravuje monistický systém řízení evropské společnosti. Tato právní úprava velmi těsně vychází z francouzské právní úpravy monistického systému řízení akciových společností. Ani úprava monistického systému v zákoně o SE není komplexní, subsidiárně se použijí ustanovení obchodního zákoníku vztahující se na představenstvo a dozorčí radu akciové společnosti.

Běžné řízení evropské společnosti přísluší podle zvoleného podsystemu monistického systému řízení buď předsedovi-generálnímu řediteli nebo generálnímu řediteli a případně též delegovaným generálním ředitelům. Správní radě monistické evropské společnosti přísluší strategické řízení evropské společnosti, avšak svými rozhodnutími může zřejmě ad hoc zasáhnout i do běžného obchodního vedení evropské společnosti. Stanovy nemusejí určovat konkrétní počet členů správní rady, musejí však alespoň určit způsob, jakým se počet stanoví. Je nutné však respektovat minimální počet tři.

Bylo by vhodné, aby byly novelou zákona o SE odstraněny některé nedostatky stávající právní úpravy monistického systému. Zejména se jedná o nesoulad mezi právní úpravou maximální délky funkčního období předsedy-generálního ředitele, které může být podle nařízení o SE maximálně šestileté, a maximální délkou funkčního období generálního ředitele, který není členem správní rady, a delegovaných generálních ředitelů, které může být maximálně pětileté.

Jako velmi omezující a zřejmě i překračující úmysl zákonodárce se jeví pravidlo, že jedna fyzická osoba nemůže být současně členem více než pěti správních rad nebo

představenstev evropských společností nebo akciových společností v jakémkoli členském státě EU (nebo jiném státě patřícím do EHP), když do tohoto limitu zřejmě měly být započítávány jen mandáty v evropských a akciových společnostech se sídlem na území České republiky.

Na rozdíl od právních úprav některých jiných členských států, které v souladu s principy corporate governance stanovují minimální požadavky na zastoupení tzv. neexekutivních a nezávislých členů správní rady ve správní radě, české právo žádné takové omezení nestanoví. Pokud by většinu správní rady evropské společnosti tvořili delegovaní generální ředitelé, došlo by de facto k výraznému oslabení kontrolní funkce správní rady. Bylo by velmi vhodné požadavek na minimální zastoupení neexekutivních členů ve správní radě zakotvit v zákoně o SE.

Svolávání, průběh a rozhodování valné hromady evropské společnosti se sídlem na území České republiky se bude řídit převážně pravidly stanovenými obchodním zákoníkem pro valnou hromadu akciové společnosti. Je zde však velmi důležitý rozdíl ve způsobu počítání odevzdaných hlasů, neboť přímo nařízení o SE stanoví, že mezi odevzdané hlasy se nepočítají ty, které jsou spojeny s akciemi, jejichž majitel se neúčastnil hlasování, zdržel se hlasování nebo odevzdal prázdný nebo neplatný hlasovací lístek.

Podle názoru autora nařízení o SE neumožňuje, aby stanovy evropské společnosti vyžadovaly, vyjma rozhodování o změně stanov, pro přijetí rozhodnutí valné hromady vyšší většinu, než jakou přímo vyžaduje obchodní zákoník.

Seznam literatury

Pramen:

Citován:

-
- CAUCHI, Maria, Chetcuti: The European Company Statute: Corporate Governance under the Proposed European Company Statute [online]. Cop. 2001. Dostupné z Internetu: <<http://www.chetcuticauchi.com/mcc/research/corporate-governance.htm>>. Cauchi
- Code de Commerce (rédigé avec le concours de Yves Chaput). Édition 2004. Paris : Édition Dalloz, 2004. Livre deuxième, Titre II, Chapitre V, De sociétés anonymes, s. 236–299. CdC
- Comparative Study Of Corporate Governance Codes Relevant to the European Union And Its Member States. On behalf of the European Commission, Internal Market Directorate General. Final Report & Annexes I-III [online]. Dostupné z Internetu: <http://www.ecgi.org/codes/code.php?code_id=25>. Comparative Study Of Corporate Governance Codes
- COZIAN, Maurice; VIANDIER, Alain, DEBOISSY, Florence: Droit des sociétés. 16e édition. Paris : Éditions du Juris-Classeur, 2003. s. 257–301. Cozian, Viandier, Deboissy
- ČERNÁ, Stanislava: Obchodní právo 3. Vydání 1. Praha : ASPI, 2006. Černá
- DA COSTA, Carla, Tavares; BILEIRO, Alexandra, de Meester: The European Company Statute. Hague : Kluwer Law International, 2003. Part I, Chapter Four: The Structure of the SE, s. 61–67. Da Costa, Bilreiro
- DĚDIČ, Jan a kol.: Obchodní zákoník – komentář. Praha : Polygon, 2002. § 191, s. 2378–2383.
- DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr: Evropská akciová společnost. Vydání I. Praha : BOVA POLYGON, 2006. Kapitola 6, Organizační struktura evropské společnosti, s. 299–386. Dědič, Čech: Evropská akciová společnost
- DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr: Evropská společnost – aktuální otázky týkající se zakládání a corporate governance. In XV. Karlovarské právnické dny. Praha : Linde, 2005. s. 119–134.
- DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr: Evropské právo společností. Praha : BOVA POLYGON, 2004. Dědič, Čech: Evropské právo společností

- DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr: Obchodní právo po vstupu ČR do EU. Vydání I. Praha: Bova Polygon, 2004. Dědič, Čech: Obchodní právo
- DVOŘÁK, Tomáš: Akciová společnost a Evropská společnost. Vydání první. Praha : ASPI, 2005. 25. Kapitola: Vedoucí orgány monistické SE, s. 543–572. Dvořák
- GERVEN VAN, Dirk: Provisions of Community law applicable to the Societas Europaea. In GERVEN VAN, Dirk and STORM, Paul (gen. Ed.): The European Company. Volume I. Cambridge (UK) : Cambridge University Press, 2006. Gerven
- HEJDA, Jan: Evropská společnost – I. Právní rádce, 2005, roč. XIII., č. 9, s. 4–11. Hejda
- HESS-FALLON, Brigitte; SIMON, Anne-Marie.: Droit des affaires. 16e édition. Paris : Édition Dalloz, 2005. Chapitre 5: La société anonyme (S.A.), s. 197–213. Hess-Fallon, Simon
- HODÁL, Petr.; ALEXANDER, Juraj.: Evropské právo obchodních společností. Praha : Linde, 2005. Kap. IV. Organizace SE, s. 205–234. Hodál, Alexander
- LINMONDIN, Karol: The European Company (Societas Europaea) – A Successful Harmonisation of Corporate Governance in the European Union? [online]. Gold Coast (Australia) : Bond University, Bond Law Review, 2003, Volume 15, No. 1, s. 147–180. Dostupné z Internetu: <<http://www.bond.edu.au/study-areas/law/publications/BLR/vol15/BLR15-1.pdf>>. Linmondin
- MENJUCQ, Michel; FAGES, Fabrice; VUIDARD, Lionel: La société européenne : un nouvel instrument au service des groupes de sociétés. Editions DALLOZ, 2007, No. 1. s. 30–36. Dostupné z Internetu: <http://www.lw.com/upload/pubContent/pdf/pub1763_1.pdf>. Menjucq, Fages, Vuidard
- MESTRE, Jacques: Francouzské obchodní právo. 1. Vydání Praha : Orac, 2002. Kniha druhá, Titul II, Podtitul IV, Kapitola III – Fungování akciových společností a komanditních společností na akcie, s. 113-121. Mestre
- NERUDA, Robert: Societas Europea. Stručný úvod do právní úpravy a několik zamýšlení. Právní fórum, 2006, 3. roč., č. 5, s. 149-160. Neruda
- PAŠKOVÁ, Markéta: Evropská (akciová) společnost. (diplomová práce) Praha : Univerzita Karlova, 2005. (kapitola) 7. Monistický systém, s. 15–31.
- PELIKÁNOVÁ, Irena: Evropská akciová společnost a její význam pro české právo. In XIII. Karlovarské právnické dny. Praha : Linde, 2003, s. 180–193. Pelikánová

PELIKÁNOVÁ, Irena: Komentář k obchodnímu zákoníku 2. díl. 2. vydání.
Praha : Linde, 1998.

PELIKÁNOVÁ, Irena a kol.: Obchodní právo I. Díl. 2. vydání, Praha :
CODEX BOHEMIA, 1998.

STORM, Paul: The Societas Europaea: a new opportunity?. In GERVEN VAN, Dirk and STORM, Paul (gen. ed.): The European Company. Volume I . Cambridge (UK) : Cambridge University Press, 2006. Storm

TOLLET, Nicolas: The Societas Europaea: Europeanization via Americanization of Corporate Law. Corporate Governance: Only One Model? [online]. Berkeley (USA) : The Berkeley Electronic Press, Global Jurist Topics, 2005, Volume 5, Issue 2, s. 1 – 37. Dostupné z Internetu: <<http://www.bepress.com/gj/topics/vol5/iss2/art3/>>. Tollet

VYSLOUŽILOVÁ, Kateřina: Societas Europaea: Klady a zápory. Praha : Ekonom, 2004. Dostupné též z Internetu po zaplacení jednorázového poplatku prostřednictvím SMS: <<http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=402000>>

Použité právní předpisy:

Komunitární:

První směrnice Rady ze dne 9. března 1968 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS). Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE). Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

Směrnice Rady 2001/86/ES ze dne 8. října 2001, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

Doporučení Komise ze dne 15. února 2005 o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze (2005/162/ES). Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností. Dostupné z Internetu: <<http://eur-lex.europa.eu>>.

České:

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění.

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění.

Francouzské:

Loi No. 2001-420 du 15 mai 2001 relative aux nouvelles régulations économiques. Dostupné z Internetu: <<http://www.legifrance.gouv.fr/>>.

Loi No. 2002-1303 du 29 octobre 2002 modifiant certaines dispositions du code de commerce relatives aux mandats sociaux (1). Dostupné z Internetu: <<http://www.legifrance.gouv.fr/>>.

Loi No. 2005-842 du 26 juillet 2005 pour la confiance et la modernisation de l'économie. Dostupné z Internetu: <<http://www.legifrance.gouv.fr/>>.

Slovenské:

Zákon č. 562/2004 Zb., o európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné také z internetu:

<http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_maxi_zak_fr0.htm>.

Další prameny:

German Corporate Governance Code (as amended on June 14, 2007) (convenience translation). Government Commission. Dostupné z Internetu: <www.corporate-governance-code.de>

Le gouvernement d'entreprise des sociétés cotées. Association Française de Entreprises Privées (AFEP) et Mouvements des Entreprises de France (MEDEF). Dostupné z internetu: <www.ecgi.org/codes/documents/cg_oct03_fr.pdf>.

Vládní návrh na vydání zákona o evropské společnosti a o zapojení zaměstnanců evropské společnosti (zákon o evropské společnosti). Dostupné z Internetu: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?C=2078&T=k2002psp4t&E=doc>>.

The Combined Code on Corporate Governance June 2006. Financial Reporting Council, 2006. Dostupné z Internetu: <<http://www.frc.org.uk/documents/pagemanager/frc/Combined%20code%202006%20OCTOBER.pdf>>.

Seznam zkratk:

NSE nařízení o SE	Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE).
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění.
směrnice o SE	Směrnice Rady 2001/86/ES ze dne 8. října 2001, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců
ZSE zákon o SE	Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění.